

Міністерство освіти і науки України
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет агрономії та лісівництва
Спеціальність – 206 «Садово-паркове господарство»

Допускається до захисту
Завідувач кафедри лісового, садово-
паркового господарства, садівництва
та виноградарства,
доцент _____ Прокопчук В. М.
« ____ » _____ 2019 р.
Протокол № _____ від _____

**Проект благоустрою та розширення асортименту
деревно-чагарникових порід парку імені Василя
Хоменка, м. Баранівка Житомирської області**

01.04. – ВР 16 м 14 02 19. 010

Студент – випускник

Керівник дипломної роботи, доцент

Рецензент,

Д.О. Пашковський

О.Г. Василевський

Вінниця 2019 р.

ЗАВДАННЯ ДО ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ I. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ.....	8
1.1 Парки як частина міської озелененої території загального користування.....	8
1.2. Парк культури і відпочинку – суспільне місце поліфункціонального використання та відвідування.....	13
1.3. Основні засади та принципи успішної діяльності парків.....	19
1.4. Зарубіжний досвід організації рекреаційної діяльності в умовах паркових комплексів.....	25
РОЗДІЛ II. ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ’ЄКТУ ТА ЗОНИ ДОСЛІДЖЕННЯ	30
2.1. Розташування об’єкту досліджень та історія його виникнення.....	30
2.2.Характеристика району дослідження	35
2.3. Предмет, програма та методика досліджень.....	39
РОЗДІЛ III. ПРОЕКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЇ.	42
3.1Аналіз стану благоустрою та озеленення досліджуваного об’єкта	42
3.2. Проектні пропозиції щодо застосування асортименту рослин та елементів благоустрою.....	48
3.3.Агротехнічний догляд за створеним об’єктом.....	58
РОЗДІЛ IV. КОШТОРИС ОРІЄНТОВАНИХ ВИТРАТ НА ПРОВЕДЕННЯ ЗАПРОЕКТОВАНИХ РОБІТ.....	62
РОЗДІЛ V. ЕКОЛОГІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ...	68
ВИСНОВКИ.....	72
ПРОПОЗИЦІЇ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74
ДОДАТКИ.....	78

АНОТАЦІЯ

Пашковський Д.О. Проект благоустрою та розширення асортименту деревно-чагарникових порід парку імені Василя Хоменка, м. Баранівка Житомирської області.

Проект виконаний на кафедрі «Лісового, садово-паркового господарства, садівництва та виноградарства» Вінницького національного аграрного університету.

Проблемами ефективної діяльності парків в сучасному світі опікуються вчені та практики різних сфер життєдіяльності суспільства: економісти, працівники лісового та садово-паркового господарства, філософи, соціологи. Оскільки роль міських парків є визначною при забезпеченні оптимальних умов для розвитку багатьох видів відпочинку, проведення масових суспільних, культурних та спортивних заходів через їх рекреаційну здатність в якості натуральних природних осередків в штучних умовах міського середовища.

Сьогодні паркові комплекси пропонують великий асортимент послуг активного дозвілля, в процесі проведення яких, забезпечується комплексний вплив на фізичну і духовну сфери місцевих мешканців. Саме тому, **актуальність теми** при виконанні дипломного проекту полягає у можливостях залучення мешканців та гостей міста до привабливого природного паркового середовища з метою прийняття участі у рекреаційних програмах, культурних заходах, спортивних змаганнях та ігрових конкурсах.

Метою роботи є надання проектних рішень та пропозицій щодо покращення існуючого стану території Баранівського міського парково-спортивного комплексу ім. Василя Хоменка за рахунок запровадження сучасних методів озеленення та благоустрою.

Об'єктом дослідження та проектування є паркова територія, що потребує робіт із додаткового озеленення та благоустрою, з метою створення пропозицій щодо їх покращення за рахунок набутих знань із озеленення, парковпорядкування та ландшафтного дизайну.

Кінцевим результатом роботи є генеральний план та дендрологічний план ділянки паркової території та пояснювальна записка із запроєктованими заходами по благоустрою та розширенню асортименту деревно-чагарникових порід, а також визначення вартості робіт на їх проведення із екологічним обґрунтуванням проектних рішень.

У роботі проведено аналіз стану території парково-спортивного комплексу імені Василя Хоменка, м. Баранівка Житомирської області та розроблено шляхи впорядкування та доповнення елементів благоустрою території та її додаткового озеленення у відповідності до функціонального призначення.

Пояснювальна записка дипломного проекту містить анотацію, вступ, літературний огляд, характеристику об'єкту досліджень, проектні пропозиції щодо покращення наявного стану озеленення та благоустрою, кошторис орієнтованих витрат на впровадження проектних рішень, екологічне обґрунтування, висновки та рекомендації, списку використаних джерел і додатків (1 із яких графічний).

Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок. У роботі наведено картографічні та фотографічні матеріали стосовно розміщення та сучасного стану елементів об'єкта дослідження, а також ілюстровані фрагменти запроєктованих елементів із обґрунтуванням їх доцільності. Всього в роботі надано 22 рисунків та 16 таблиць, список літератури містить 38 джерел.

Ключові слова: парк, насадження, спортивні споруди, благоустрій, дизайн, проект, дерева, кущі, квіти, газон, функціональна зона.

ВСТУП

Зелені насадження є місцями активного й пасивного відпочинку населення. Особливо великою є роль парків культури і відпочинку. Розміщення в плані міста різних категорій насаджень знаходиться в прямій залежності від їх функції: для створення умов для відпочинку міського населення, для захисту міста від сильних вітрів або захисту житлових районів від відходів промислових підприємств, для поліпшення мікрокліматичних умов, для прикраси міських вулиць, площ, кварталів.

Роль загальноміських парків є визначною при забезпеченні оптимальних умов для розвитку багатьох видів відпочинку, проведення масових суспільних, культурних, спортивних та інших заходів. Оскільки із зростанням міст обумовлюється гостра необхідність у появі нових та розвитку існуючих великих зелених масивів, що виступають у якості осередків природної внутрішньо міської систем озеленення.

Парк, згідно визначення, це достатньо великий масив насаджень що розглядається як садово-парковий об'єкт, представлений територією, на якій елементи ландшафту і споруди організовані в певну об'ємно-просторову композицію. Тобто, парки - упорядковані і озеленені суспільні території, призначені для повсякденного і періодичного масового відпочинку людей.

Міські парки найчастіше призначені для прогулянок та відпочинку, для розвитку естетичних якостей людини, її екологічної культури, для покращення її дозвілля. Згідно результатів наукових досліджень, це найбільш відвідуваний об'єкти внутрішньо міської рекреації .

За функціональними ознаками парки поділяються на: багатофункціональні (паркові комплекси, тематичні парки) та спеціалізовані (спортивні, історичні, дитячі, зоологічні). Сучасні парки мають багато завдань, спрямованих на естетичний розвиток особистості, її екологічне виховання, фізичне вдосконалення, формування ціннісних орієнтацій.

Однією із основних функцій парків є захист флори і фауни, збереження пам'яток історії та культури рідного краю.

Невід'ємною складовою дозвілля є організація пізнавально-рекреаційної діяльності в парках, які наприкінці ХХ ст. перетворюються на соціально-освітні комплекси, що виконують просвітницьку, рекреаційну, соціальну, виховну, культурну та екологічну функцію. Сьогодні паркові комплекси пропонують великий асортимент послуг активного дозвілля: творчі заходи, тенісні турніри, велосипедні прогулянки, гральні майданчики для дітей, культурно-мистецькі клуби. На їх території проводяться різноманітні заходи організації дозвілля, в процесі проведення яких, забезпечується комплексний вплив на фізичну і духовну сфери місцевих мешканців: рекреаційні програми, культурні заходи, ігрові конкурси, спортивні змагання.

Проблемами ефективної діяльності парків в сучасному світі опікуються вчені та практики різних сфер життєдіяльності суспільства: економісти, працівники лісового та садово-паркового господарства, філософи, соціологи. Тому на теренах паркових просторів із урахуванням функціональних зон, проводяться дослідження щодо: екологічного виховання людей засобами паркової роботи; специфіки проведення парками освітніх проектів; розробки навчальних програм для юнацьких, шкільних та дошкільних груп у парках.

Основним завданням для фахівців садово-паркового господарства що зайняті у проектуванні, створенні та утриманні паркових об'єктів є створення оптимальних умов для росту і розвитку зелених насаджень, їх адаптації до конкретних умов подальшого зростання та надання їм естетичного, привабливого вигляду. Тому в цій роботі нами було запропоновано проект о благоустрою та розширення асортименту деревно-чагарникових порід існуючого садово-паркового об'єкта.

РОЗДІЛ I

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Парки як частина міської озелененої території загального користування

У процесі свого еволюційного розвитку урбанізації кожне місто піддається просторово-тимчасовим змінам в результаті яких погіршуються фізичні, санітарно-гігієнічні та естетичні показники котрі характеризують якість проживання у ньому. Адже завдяки зеленій рослинності що тут зростає, здійснюються процеси нівелювання негативного впливу факторів урбанізованого середовища, а за умови їх високої концентрації - покращення якісних екологічних показників.

Благоустрій міст включає в себе значний перелік заходів із поліпшення санітарно-гігієнічних умов житлової забудови, транспортного та інженерного забезпечення роботи усіх служб та населення міста, штучного освітлення міських вулиць та територій. Важливою складовою цього процесу є обов'язкове оздоровлення міського середовища за допомогою озеленення, а також засобів екологічної санітарії [24].

Парки, сади, сквери і бульвари належить до категорії озелених територій загального користування. За містобудівними і функціональними ознаками парки поділяються на дві основні групи: багатофункціональні і спеціалізовані.

До багатофункціональних парків відносять загальноміські і районні парки масового відпочинку; до спеціалізованих – загальноміські і районні парки: спортивні, дитячі, меморіальні, виставкові, активного відпочинку і розваг тощо [7].

Багатофункціональні парки. Метою створення загальноміських парків є забезпечення якнайкращих умов для розвитку багатьох видів відпочинку, проведення масових культурних, суспільних, спортивних та інших заходів.

Мінімальні розміри парків залежать від розміщення в структурі міста, функціонального призначення, архітектурно-планувальної організації та

дотримання нормативів площі на одного відвідувача. При проектуванні таких парків враховують природні, кліматичні та ландшафтні умови регіону, міські традиції, виконувані ними функції, наявність об'єктів культурного обслуговування, особливості любительських занять населення міста або району. Баланс території парків визначається залежно від їх функціонального типу, а співвідношення функціональних зон у загальноміських і районних парках приймається, як правило, в таких межах:

- зона культурно-масових заходів 5 - 30 % при нормі площі 30-40 м² на одного відвідувача з урахуванням частки відвідувачів близько 15 %;
- зона тихого відпочинку – 15 -75 % (200 м², 30%);
- зона культурно-видовищних установ – 3 -35 % (10 -20 м², 25%);
- зона відпочинку дітей – 5 – 10% (80 -100 м², 9-10%);
- оздоровча зона – 0,5-25% (75-100м², 20%)
- господарська зона - 0,5-1,5% [6].

У парках залежно від їх площі передбачаються зони з різним рівнем рекреаційного навантаження (табл. 1.1). Функціональне зонування паркових територій здійснюється з урахуванням інтеграції парку з прилеглою міською територією, функціонально-ландшафтною спеціалізації з розвитком однієї або двох функцій. При формуванні планувальної структури парку беруться до уваги особливості кожної функціональної зони.

Головний вхід в парк розв'язується як один з найважливіших композиційних вузлів. У зоні головного і допоміжних входів передбачаються зупинки міського транспорту і автостоянки. У парках площею більше 200 – 300 га доцільна організація паркового транспорту з відповідними заходами щодо охорони навколишнього середовища.

Ширина алей і прогулянкових доріжок приймається в межах 3 – 10 м в зонах проведення масових заходів і 1,5 – 5 м – в зоні пасивного тихого відпочинку [29].

Таблиця 1.1

Рівень рекреаційного навантаження паркових зон

Площа парку, га	Паркові зони		
	Концентрації паркових споруд з навантаженням 100 ос./га	Масових відвідин з навантаженням 50 – 100 ос. /га	Природна зона з навантаженням до 50 ос./га
Малі парки, до 30	Не більше 25	30-60	Не менше 25
Середні 30 – 100	20	30-50	40
Великі, 100-300	15	25-40	50
Крупні, більше 300	10	20-30	70

Спеціалізовані парки. До групи спеціалізованих парків належать: спортивні, розважальні (парки атракціонів), дитячі, виставкові, етнографічні, меморіальні, парки-пам'ятники, зоологічні, ботанічні, дендропарки [7].

Дитячі парки призначені для організації спортивних змагань, культурно-просвітницьких занять, розваг та естетичного виховання дітей в природному середовищі. Функціональне зонування таких парків залежить від їх території, величина якої коливається від 3 до 20 га. Показник допустимого навантаження на територію такого парку складає – 60 – 100 осіб на 1 га [34].

Спортивні парки призначені для розміщення комплексів спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд і організації відпочинку відвідувачів в упорядкованому природному середовищі. Основні функціональні елементи спортивного парку: спортивне ядро з футбольним полем, майданчики для спортивних ігор, криті спортивні споруди, місця відпочинку у впорядкованому природному середовищі. Його площа визначається з урахуванням пропускної спроможності основних спортивних споруд, радіус

обслуговування котрого повинна складати 0,5 – 2,0 км при транспортній доступності в межах 20 хвилин.

Парки атракціонів призначені для розміщення розважальних споруд: для катання, видовищних імітаційних споруд, ігрових автоматів, споруд для мобільних розваг – монорейки, американські «гірки», підводні човни і т.д. Крупні атракціонні споруди неприпустимо розміщувати на території історичних, меморіальних, виставкових і інших спеціалізованих парків. При площі парків 15 – 20 га їх загальна рекреаційна місткість складатиме 2,3 – 7,5 тисяч осіб, площі 50 – 100 га – 7,5 – 15 тисяч осіб [21].

Меморіальні парки призначені для організації впорядкування місць пам'ятних історичних подій, садіб видатних діячів культури, науки, історії і для тимчасового пізнавального відпочинку населення.

Виставкові парки призначені для експозиції витворів образотворчого, декоративно-прикладного, садово-паркового мистецтва, досягнень науки і техніки, для короткочасного відпочинку відвідувачів. Площа таких парків коливається від 5 – 15 до 50 га; розрахунковий період перебування відвідувачів на таких заходах 1– 4 години. Для таких парків характерний високий рівень інженерного впорядкування, активне використання малих архітектурних форм, декоративних водоймищ, створення зимових садів і оранжерей.

Етнографічні парки призначені для збереження існуючих або зібраних в одній зоні цінних характерних споруд народної архітектури і побуту. Такі парки разом із забезпеченням охорони цінних об'єктів виконують і музейні функції, створюють умови для знайомства з народними традиціями, предметами народного побуту тощо. Їх розміщують як у межах міста, так і в приміських зонах. Залежно від відстані до парку час відвідин складає від 1 – 2 годин до 2 – 3 діб [9].

Зоологічні парки (сади) призначені для організації екологічної просвітницької роботи, створення експозицій рідкісних, екзотичних і

місцевих видів тварин, збереження їх генофонду, вивчення дикої фауни і розробки наукових основ їх розведення в неволі.

Зоологічний парк є спеціалізованою природоохоронною культурно-освітньою установою, що створюється з метою формування експозицій рідкісних, екзотичних та місцевих видів тварин, збереження їх генофонду, вивчення дикої фауни і розробки наукових основ розведення її представників у неволі, організації екологічної освітньо-виховної роботи, створення умов для відпочинку та дозвілля населення при збереженні сприятливих умов утримання тварин [16].

Ботанічні сади (парки) призначені для збереження, вивчення, акліматизації, розмноження в спеціально створених умовах і ефективного господарського використання рідкісних і типових видів місцевої і світової флори шляхом створення, поповнення і збереження ботанічних колекцій, ведення наукової, навчальної і просвітницької роботи. Їх закладають на землях, що виключаються з господарського обороту. Для забезпечення необхідного режиму охорони і ефективного використання території у межах ботанічних садів виділяються зони: експозиційна, наукова, заповідна, адміністративно-господарська. Створюються такі сади в містах – центрах науки і освіти, промислових центрах, курортних регіонах, а також в специфічних природних умовах.

Дендрологічні парки призначені для збереження, вивчення у спеціально створених умовах різноманітних видів дерев і чагарників і їх композицій для найбільш ефективного наукового, культурного, рекреаційного й іншого використання. Вони створюються відповідно до вимог, встановлених для ботанічних садів і є незамінними у справі збереження рідкісних та зникаючих видів деревних та кущових рослин. Адже внаслідок посиленого антропогенного й техногенного тиску значно звужуються площі природних урочищ, де повинні природно зростати такі види [4].

Парки-пам'ятники садово-паркового мистецтва призначені для збереження цінних зразків паркового будівництва з метою їх охорони і використання в естетичних, виховних, наукових і оздоровчих цілях. Вони можуть бути складовою частиною ансамблів палаців-музеїв і старовинних садиб, археологічних і містобудівних комплексів та належать до типу парків, відомих як історичні [30].

1.2. Парк культури і відпочинку – суспільне місце поліфункціонального використання та відвідування

Всебічне зростання та розростання меж сучасних міст обов'язково включає у себе процес розвитку великих зелених масивів, що є головними ланками внутрішньо міського і природного озеленення. Згідно відомого формулювання: «парк — об'єкт ландшафтної архітектури, крупний масив насаджень, що представляє територію, на якій елементи ландшафту та необхідні споруди організовано у певну об'ємно-просторову систему.

В цілому, парки, як упорядковані і озеленені суспільні території, призначені для повсякденного і періодичного масового відпочинку людей. Вони представляють ефективну частину цілісної рекреаційної системи міста. Парк культури і відпочинку це новий тип суспільного парку, поліфункціонального використання, багато комплексна установа культури, де поєднуються культурно-освітні заходи з дією природного середовища, сприяючі здоровому відпочинку людини і його усесторонньому гармонійному (фізичному і духовному) розвитку [7].

Перший парк культури і відпочинку в Москві був організований в серпні 1928 р, на території першої Сільськогосподарської виставки і Нескучного саду (за проектом арх. Власова А. В.) площею 109 га. Парк культури і відпочинку є державною установою і створюється в місті, селищі, районному центрі в цілях кращого використання природних умов для організації культурного відпочинку населення і проведення різноманітної

культурно-освітньої і фізкультурно-оздоровчої роботи серед дорослих і дітей [32]. До функціональних завдань таких парків відносять:

- організація різноманітних культурних заходів, розваг, видовищ, що відповідають запитам різних вікових груп;
- суспільне інформування відвідувачів;
- пропагування науково-просвітніх знань, досягнень науки, техніки, мистецтва і літератури;
- сприяння розвитку фізичної культури та спорту.

Для забезпечення виконання поставлених завдань, адміністрація парку культури і відпочинку організовує:

- лекторії, бібліотеку-читальню, стаціонарні і пересувні виставки;
- професійні і самодіяльні театральні, танцювальні і музичні колективи;
- школи навчання танцям і школи масовиків-вітівників;
- школи навчання плаванню, веслуванню, ходьбі на лижах, катанню на ковзанах;
- різні атракціони;
- циклові і епізодичні лекції і доповіді, сеанси наукових і хронікальних фільмів, тематичні вечори, бесіди, довідково-консультаційну роботу;
- спектаклі театрів, концерти філармонії і естради, духової і симфонічної музики, виступу художньої самодіяльності, демонстрацію художніх фільмів, літературно-художні вечори;
- конкурси самодіяльності, танцювальні вечори, бали;
- різноманітні ігри і розваги;
- народні гуляння в дні свят, знаменних дат, у вихідні дні;
- колективні дні відпочинку трудових колективів;
- масові заходи, що сприятимуть залученню людей до занять фізичною культурою і спортом;
- показові виступи майстрів спорту, вечори - зустрічі із лідерами громадських організацій, фізкультурні свята, різні спортивні змагання на призи парку [16].

Крім того, адміністрація парку культури і відпочинку повинна видавати довідкові і інформаційні матеріали про роботу парку. Для проведення культурно-освітньої, фізкультурно-оздоровчої роботи серед дітей, парк культури і відпочинку організовує спеціальні масові заходи, створює дитяче містечко і дитячі майданчики. Відповідно до цих установок організовується робота в парках культури і відпочинку.

Парки культури і відпочинку є основними ланками у загальноміській системі озеленення, що здійснюється в повній відповідності із генеральним планом розвитку міста, тобто з урахуванням його природних і містобудівних умов.

Кращими парками визнані Приморський парк Перемоги в Санкт-Петербурзі, ЦПКіВ ім. Горького в Москві, ПКіВ «Сокольники» в Москві, ЦПКіВ ім. Т. Г. Шевченко в Дніпрі, ЦПКіВ в Ризі, парк Перемоги в Тбілісі, парк ім. В. Бєлінського в Пензі, парк ім. Щєрбакова в Донецьку. В номенклатуру поліфункціональних парків входять парки загальноміського і районного значення, парки невеликого міста і селища районного центру [30].

Парки загальноміського значення обслуговують населення всіх районів міста. Вони відзначаються значними територіями, привабливими краєвидами (наявні насадження, рельєф, водойми), центральним розташуванням або зручним транспортним сполученням. Розміри паркових територій визначають за допомогою розрахунку відвідування. Для нормальних умов повноцінного відпочинку на одного відвідувача парку потрібно 50—60 м² (оптимально 100 м²). Робота парків групується по розділах:

- культурно-освітня (видовища, виставки, лекції);
- фізична культура і спорт;
- розваги (атракціони, танці);
- відпочинок дітей;
- обслуговування (харчування, камери схову, автостоянки, туалети);

- адміністративно-господарський [29].

Кількість відвідувачів парку, які одночасно знаходяться на його території, приймається як 10—15 % чисельності населення міста, при цьому враховується мінливість кількості відвідувачів (коефіцієнт мінливості приймають в межах 1,2—2,0). За умовою мінімальна площа парку повинна становити не 15 га. А при умові створенні в парку повного комплексу наближених до природних закладів і споруд, площа його повинна складати не менше 50 га. Характер відвідування парку визначається демографічним складом населення, його культурним рівнем та добробутом, а також природними умовами, привабливістю пейзажів, сезоном року. Вивчення запитів відвідувачів показало, що в першій половині дня приблизно 80 % відвідувачів — літні люди, причому половина з них приходять з дітьми дошкільного віку; після 15 години — школярі, студенти (відвідувачі гуртків та тематичних занять); увечері — молоді люди і люди середнього віку (клуби за інтересами; садівники-аматори, колекціонери, фотолюбителі). При розрахунку величини паркових зон та споруд, зазвичай враховують, що приблизно 25 % загальної кількості відвідувачів складають діти [21].

Розрізняють наступні типи районування парків:

- по секторах (спортивної роботи; роботи з дітьми);
- по зонах (застосовується для великих парків);
- по секторах і філіях (особливо у випадках розташування на території клубу, Палацу культури чи спорту).

Характер районування парку визначається умовами рельєфу, культурою та колоритом загальноміської системи відпочинку, розмірами паркової території. При районуванні парку акцентується увага на централізації місць для проведення гучних масових заходів відпочинку, що потребує велику частину території для «чистого ландшафту». Кожна окрема зона парку вимагає конкретного облаштування свого середовища (в тому числі і природного) . Перелік необхідних споруд, їх розміри і кількість визначаються

напрямом роботи парку, природними властивостями, розміщенням в плані міста і характером територій навколо парку [24].

Культурно-освітня зона. Парк повинен мати чітко облаштовану систему широких, чітко направлених алей, площ для театрів, кінотеатрів і інших видовищних споруд, продумані шляхи евакуації глядачів що зв'язані із входами в парк і загальноміським транспортом. Для проведення культурно-освітніх заходів проектують читальні, лекторії, виставки. При визначенні переліку необхідних об'єктів для обслуговування паркових споруд необхідно враховувати наявність або відсутність аналогічних об'єктів в суміжних функціональних паркових зонах. Оскільки близькість зеленого театру і танцювального майданчика виключають один одного, і навпаки, виставка і читальня, лекторій і читальня можуть бути розміщені поряд або вирішені в єдиному комплексі. Цільові і прогулянкові маршрути парку не повинні перетинати зони тихого відпочинку або інтелектуальної праці [9].

Зона фізичної культури і спорту. Одним з основних видів активної рекреаційної діяльності парків є розважальні і спортивні ігри, тренувальні вправи, прогулянки на лижах, велосипедах, на човнах, купання. Чільне місце по своїй вагомості та площі (1,5—2,2 га) має займати стадіон з нормальною спортивною ареною. *Стадіоном* називається комплексна спортивна споруда, що має в своєму складі нормальне спортивне ядро з трибуною для глядачів (від 3000 місць і більш) і майданчик для спортивних ігор і гімнастики з обслуговуючими їх допоміжними спорудами і обладнанням. За величиною стадіони розділяються: малі — площа ділянки не менше 3 га, трибуни від 1500 до 3000 місць для сидіння; середні — площа не менше 5 га, трибуни від 3000 до 10 000 місць для сидіння; великі — відповідно 10 га і 10 000—50 000 місць; стадіони-гіганти — не менше 20 га, трибуни більше 50 000 місць. На стадіоні є основні, допоміжні і підсобні споруди. Основні споруди: футбольне поле (100 X 70 м), майданчики для баскетболу (30 X 20 м), волейболу (14 X 23 м), городків (15 X 30 м), тенісні корти (20 X 40 м), гімнастичний майданчик, легкоатлетичне ядро, стрілецький тир (50 м),

майданчик для важкої атлетики, велотрек, плавальний басейн, спортивний зал [25].

Зона дитячого відпочинку. Така зона може бути вирішена у вигляді:

- локального комплексу (біля головного входу);
- основного ігрового комплексу (біля головного входу) і його філіалів (біля додаткових входів, в інших частинах парку);
- окремих майданчиків або груп, розміщених на території парку з урахуванням природної і містобудівної ситуації, що склалася.

Два останні варіанти характерні для парків великих розмірів, а також парків, що знаходяться в оточенні житлових масивів.

Дитячі ігрові майданчики поділяють на:

- майданчики для ігор з піском; водних ігор;
- творчих ігор, пов'язаних з технічним моделюванням, будівництвом (майданчики Робінзона), малюванням, ліпленням;
- майданчики для навчання правилам вуличного руху і катання на автомобілях, велосипедах і самокатах;
- пригодницькі майданчики — космічні, підводні, казкові фортеці і городки;
- майданчики-зоосади і майданчики-атракціони; майданчики для рухомих ігор і т.д. [36].

Ігрові майданчики (як і в житлових мікрорайонах) класифікують з урахуванням віку дітей: для дітей до 3 років — майданчики для малорухливих ігор з піском (розмір 10—100 м² при нормі 3,0 м на одну дитину); дітей 4—6 років — майданчики для рухомих колективних (7—8 чол.) ігор (розмір 120—300 м² при нормі 5,0 м² на одну дитину); дітей 7—14 лет—площадки для рухомих колективних (7—8 чол.) ігор дітей 7—10 років і майданчики для рухомих колективних (5—20 чол.) ігор спортивного характеру для дітей 10—14 років (розмір 500—2000 м² при нормі на одну дитину 10,0 м²) [7].

Зона тихого відпочинку. При розробці проекту основним завданням тут є створення сприятливого естетичного і мікрокліматичного середовища парку. Бажано щоб був хвилястий рельєф, необхідний для створення цікавих видовищних трас, прогулянкових алей, розміщення павільйонів, тіньових навісів. Водойми та водні споруди оздоровляють і збагачують ландшафт, утворюючи мальовничі пейзажі відкритих і напіввідкритих просторів. Візуально така зона розкривається вільно, згідно основних прийомів ландшафтної композиції із включенням ділянок розарію, терас, кам'янистого саду, садка фонтанів, які вплітаються в основу пейзажного парку, поживавивши його різноманітністю акцентів. Крім того, доцільно запроектувати прогулянковий транзит, доріжки для велосипедистів або їзди на конях. Прогулянкові маршрути зони тихого відпочинку повинні охоплювати низку ділянок, найхарактерніших для даного парку. При цьому паркові заклади, що будуть обслуговувати відпочиваючих, доцільно розміщати на галявинах чи берегах водойм [21].

Зона обслуговування відвідувачів включає точки харчування — кафе, буфети, бістро, заклади швидкого харчування, а також автостоянки, господарські двори. Конструкції сучасних будівель кафе і ресторанів відрізняються використанням уніфікованих деталей. Крім типових конструкцій будівель, існують унікальні що розроблені за індивідуальними проектами. А невеликі затишні кафе та розважальні комплекси можуть суміщаючи функції харчування, відпочинку [9].

1.3. Основні засади та принципи успішної діяльності парків

При наявності відповідної матеріально-технічної бази і території парки можуть засновуватися: центральними органами виконавчої влади, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, творчими спілками, громадськими організаціями, іншими об'єднаннями громадян, юридичними та фізичними особами, що в змозі забезпечити функціонування

та розвиток парків державної та комунальної форм власності, сприяти дотриманню соціальних гарантій громадян України у сфері культурного відпочинку і розваг в парковому середовищі [10,14].

Завдання роботи. Парк культури і відпочинку (міський сад) – культурно-освітня установа, діяльність якої спрямована на задоволення та розвиток культурних програм щодо проведення дозвілля населення в умовах паркового середовища.

Паркове середовище – поліфункціональний (багатопротильний) або спеціалізований комплекс, що поєднує природне середовище з культурними об'єктами, призначеними для комфортного відпочинку і розваг відвідувачів [23].

Паркова зона відпочинку і розваг – озеленена територія, на якій розміщено об'єкти дозвілля або обладнання відпочинкового та розважального призначення (атракціони, дитячі та спортивні майданчики тощо) [9].

Спеціалізовані парки здійснюють один-два види діяльності, що визначаються природними умовами, характером використання території (гідропарк, лугопарк, прогулянковий парк та ін.), контингентом відвідувачів (дитячий, молодіжний, курортний та ін.), функціональною орієнтацією (спортивний, меморіальний, виставковий, видовий парк, парк розваг, зоопарк тощо). Поліфункціональні (багатопротильні) парк здійснюють різноманітну діяльність. Мережа парків включає поліфункціональні (багатопротильні) і спеціалізовані парки [36].

Типи та різновиди парків визначаються у залежності від місцевих умов і можливостей з урахуванням інтересів і побажань різних груп населення.

Головними завданнями парків є: організація вільного часу, активного відпочинку і розваг, задоволення культурних запитів різноманітних груп населення, створення умов для відновлення фізичних, духовних сил, спілкування людей у сфері дозвілля, розвитку художньої і технічної творчості, виховання екологічної культури.

Пріоритетність напрямів роботи парків визначається рядом функціональних напрямків: рекреаційно-оздоровчого, культурно-освітнього, екологічного, розважального, комунікативного, гедоністичного та виховного[13].

Для успішного здійснення своїх основних функцій парки:

- повинні впроваджувати інноваційні технології, вітчизняний та зарубіжний досвід у створенні культурно-рекреаційних об'єктів, розважальних комплексів з високими функціональними, технічними та естетичними якостями, спрямованих на розвиток об'єктів культурного дозвілля відвідувачів, впровадження традицій українського народу;
- надавати різноманітні форми відпочинку та розваг, послуг у сфері культури, у тому числі для найменш захищених верств населення (дітей, інвалідів, пенсіонерів);
- сприяти розвитку та популяризації аматорського мистецтва, підтримує соціально важливі ініціативи у створенні любительських об'єднань та клубів за інтересами;
- ініціювати та реалізовувати програми соціально-культурного обслуговування населення, що здійснюються спільно з підприємствами, установами, громадськими організаціями, приватними особами.

Для реалізації своїх завдань парки мають право здійснювати будь-які види господарської діяльності, не заборонені законодавством України, а також на добровільних засадах об'єднуватись в асоціації та інші об'єднання.

Такі заклади здійснюють свою діяльність на території, що надається виконкомами місцевих Рад народних депутатів, підприємствами, установами, організаціями, окремими громадянами.

Комунальне господарство парків, а також організація їх благоустрою та озеленення може передаватись у відання дирекцій парків. Витрати, пов'язані із виконанням цих робіт парками, заснованими на державній та комунальній формі власності, фінансуються з коштів державного та місцевого бюджетів [10].

Принципи діяльності. Парки у своїй діяльності керуються Конституцією та законами України, актами Президента України і Кабінету Міністрів України, рішеннями центральних та місцевих органів виконавчої влади.

Вони можуть користуватися правами юридичних осіб, мати самостійні баланси, реєстраційні рахунки в органах Державного казначейства або поточні рахунки у банках, бланки зі своїми найменуваннями, кутові штампи і круглі печатки встановленого зразка та інші реквізити.

Такі суб'єкти господарювання повинні мати свої статuti (положення), що визначають мету їх діяльності і розробляються на основі чинного законодавства та повинні передбачати:

- найменування парку та його місцезнаходження (поштова адреса);
- найменування органу, якому парк безпосередньо підпорядкований;
- організаційну структуру, основні завдання та напрями діяльності;
- порядок реорганізації та ліквідації.

До статуту (положення) можуть бути включені й інші відомості, які не суперечать чинному законодавству, пов'язані з особливостями діяльності парку.

Заклад може мати генеральний план, у якому визначаються межі його території та перспективи розвитку. Планування, благоустрій, будівництво будинків, споруд, об'єктів, встановлення атракціонів повинно здійснюватися відповідно до генерального плану [15].

Структура. Парки можуть складатися із підрозділів, відділів, секторів, лабораторій, будинків, споруд, студій, цехів, майстерень та інших об'єктів, що утримуються за рахунок їх фондів. До складу парків можуть входити самостійні об'єкти такого ж призначення (філії). Причому керівництво такими об'єктами, повинно здійснюватися на правах вищого органу, що надає право централізувати повністю або частково виконання окремих творчо-виробничих функцій [10].

Доходи. Доходи парків складаються із:

- а) надходжень від вхідної плати в парків, від сплати коштів відвідувачами за користування центрами дозвілля, танцювальними майданчиками і залами, відеотеками, дискотеками, атракціонами, ігровими автоматами, катками, човновими і лижними станціями, тирами, більярдами, душовими, базами прокату культурно-побутового і спортивного інвентаря, спортивними спорудами і майданчиками, гардеробами, іншими видами платних послуг, а також від будь-яких видів господарської діяльності, якщо вони не заборонені законодавством України;
- б) надходжень за вхід від проведення народних гулянь, карнавалів театралізованих свят та видовищ, балів, та за відвідання платних концертів, вистав, виставок;
- в) цільового фінансування підприємств, установ і організацій за культурне обслуговування та проведення окремих заходів і свят,;
- г) внесків осіб, що займаються на курсах, у школах, секціях, групах у платних колективах, гуртках, студіях, тощо;
- д) фінансування з державного та місцевого бюджетів;
- е) інших джерел, не заборонених законодавством України.

У доходи парків включаються всі надходження, одержані як шляхом перерахування через банківські установи, так і внесені готівкою до каси парків.

Розподіл коштів повинен здійснюватися у відповідності із затвердженим кошторисом. А порядок оподаткування, визначатися у відповідності із чинним законодавством про оподаткування; ревізії виробничої і фінансової діяльності, обліку і звітності - у встановленому порядку відповідно до чинного законодавства України. Парки самостійно розподіляють всі доходи та прибутки, що залишаються в їх розпорядженні після оподаткування та не підлягають вилученню, згідно із чинним законодавством [33].

Управління. Управління закладами повинно здійснюватися у відповідності із їх статутами на засадах поєднання принципів самоуправління

трудового колективу і прав власника із господарського використання свого майна. Керівники парків повинні призначатися в установленому порядку, організовуватися роботу закладів та нести відповідальність за їх діяльність перед законом. При призначенні на посаду із керівниками можуть укладатися договори (контракти), у яких визначаються їх права, обов'язки і відповідальність перед засновником і трудовим колективом, умовами їх матеріального забезпечення і звільнення з посади з урахуванням гарантій, передбачених контрактами і законодавством України [10].

У межах своєї компетенції керівники повинні видавати накази і давати вказівки, обов'язкові для всіх працівників закладу, приймати і звільняти працівників парку. Крім того вони повинні нести повну відповідальність за збереження майна, стан та діяльність ввірених їм парків.

Між керівниками парків та трудовими колективами повинні укладатися колективні договори, якими регулюються виробничі, трудові та соціальні відносини трудових колективів із адміністрацією, у відповідності до діючого законодавства України.

Парки можуть самостійно визначати загальну чисельність працівників, структуру, штати, що затверджувати їх у керівника за погодженням із профспілковою організацією. А також планувати свою профільну та господарську діяльність із урахуванням планових завдань та соціально-творчих замовлень що виконуються на підставі договорів. Вони можуть виконувати роботи і надавати платні послуги згідно із договорами з підприємствами, організаціями, приватними особами та реалізовувати свою продукцію за договорами через підприємства торгівлі і матеріально-технічного забезпечення [33].

Фінансова діяльність. Повинна спрямовуватися на створення фінансових ресурсів для їх розвитку та вдосконалення власної діяльності, соціального розвитку, забезпечення зростання прибутку за рахунок збільшення продуктивності праці, розширення форм і методів діяльності, платних послуг, зниження собівартості, підвищення якості та ефективності

продукції, робіт та послуг, поліпшення використання виробничих фондів та матеріально-технічної бази. Крім того парки зобов'язані розробляти і здійснювати заходи щодо зміцнення фінансового становища, ліквідації збитковості виробництва, робіт, послуг і забезпечення прибуткової роботи. При цьому здійснювати реалізацію своєї продукції та послуг у повній відповідності до законодавчих актів України за державними регульованими цінами і тарифами, а також за договірними вільними цінами, що встановлюються самостійно або на договірній основі [10].

Зовнішньоекономічна діяльність. Заклади такого типу можуть самостійно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, що буде частиною зовнішньоекономічної діяльності України і регулюватиметься відповідними законами. При цьому валютні кошти парків формуються за рахунок валютної виручки від зовнішньоекономічної діяльності, придбання валюти на внутрішньому ринку, одержання коштів у формі валютних кредитів, а також в інших формах, що не суперечать законодавству.

До основних видів зовнішньоекономічної діяльності парків відноситься:

- здійснення експортно-імпортних операцій;
- організація гастролей (роботи) атракціонних комплексів;
- гастролей професійних і самодіяльних колективів;
- укладання договорів і контрактів про спільне виробництво та експлуатацію;
- будівництво споруд, об'єктів, атракціонної техніки, технічних засобів;
- створення спільних підприємств і фірм;
- обмін досвідом роботи, науково-технічною і навчально-методичною літературою [18].

1.4. Зарубіжний досвід організації рекреаційної діяльності в умовах паркових комплексів

Невід'ємною складовою дозвілля є організація профільної діяльності в парках, які наприкінці ХХ ст. перетворюються на соціально-педагогічні комплекси, що виконують просвітню, рекреаційну, соціальну, виховну,

культурну, екологічну функцію. Проблемами ефективної діяльності парків в сучасному світі опікуються вчені та практики різних сфер життєдіяльності суспільства: соціологи, економісти, працівники лісового та садово-паркового господарства, філософи, і, безумовно, педагоги. Паркові комплекси пропонують великий асортимент послуг активного дозвілля: творчі заходи, гольф, теніс, велосипедні прогулянки, плавання, гральні майданчики для дітей, культурно-мистецькі клуби. У парках використовуються різноманітні форми організації дозвілля, в процесі проведення яких, здійснюється комплексний вплив на фізичну і духовну сфери дитини: культурні заходи, ігрові конкурси, спортивні змагання, рекреаційні програми [36].

Необхідно також зазначити, що у другій половині 20-го сторіччя, особливої популярності у світі набули тематичні парки. На їх розвиток істотно вплинула диснейвська концепція парку («Диснейленд» було відкрито у Анахаймі, штат Каліфорнія (США) у 1955 році). Модель Диснейленду поширилась у багатьох країнах світу - Франції, Японії, Німеччині, Іспанії. Але багато зарубіжних науковців висловлюють сумніви щодо необхідності великої кількості таких парків, оскільки вони вимагають постійного вдосконалення, великих капіталовкладень, своєчасного ремонту. Прогнозисти вважають, майбутнє належить невеличким паркам змішаного типу, що поєднують можливості для прогулянок, тематичні зони, комерційну рекреацію і творчі види дозвілля [27].

У зв'язку з цим слід зазначити, що особливої популярності в зарубіжних країнах набувають дитячі парки. їх функціональна особливість полягає у тому, що міські діти мають можливість познайомитись із дикою природою, свійськими та екзотичними тваринами. Таке знайомство має велике значення для емоційного, духовного, творчого і фізичного розвитку дитини. Особливо важливим є дитячі парки у міському середовищі.

Так, дитячий парк у Берліні має озеро, вольєри з тваринами, гральні майданчики, басейн, гойдалки. Дитячий зоопарк у Відні розрахований на дітей різного віку: маленькі знайомляться із тваринами, старші вивчають

значення тваринного світу в житті людини, його особливості. У зоопарку передбачені розважальні та рекреаційні програми для батьків і дітей. Дитячий парк «Атогояма» (Японія) поділений на «міський дитячий парк» та «природничий парк для дітей». Він має гральну зону, лісову смугу, «майданчик мрій», зоологічний куточок, театральну сцену. Такі ігрові парки можуть створюватись в будь-якому районі будь-якого міста. Крім гральних майданчиків, вони пропонують дітям довільне використання ландшафту: галявини, водоймища, каміння, дерева - все, що належить до справжньої нерукотворної природи [30].

Зарубіжні педагоги та батьки стали ініціаторами проведення «прогулянок на свіжому повітрі» як виховної технології дітей-дошкільнят. Такі заходи опираються на ідею «космічного виховання» Марії Монтессорі і передбачають виховання малят у безпосередньому контакті з природою. Діти, які народились у великих містах, з раннього віку відчують негативний вплив цього середовища, що часто призводить до погіршення здоров'я і психофізичного стану.

Ці негативні наслідки у значній мірі допомагають нівелювати дитячі парки, в яких малюки розважаються не з ляльками та конструкторами, а спілкуються з живою природою: граються під відкритим небом, вирушають на екскурсії до лісу або парку. Такий «природно орієнтований» підхід сприяє зміцненню здоров'я дитини, формує оптимізм, соціальну та екологічну відповідальність [36].

Дитячі парки (зоопарки, ботанічні сади, спортивні парки, аквапарки, ландшафтні мікропарки) виконують дозвільні, просвітні і виховні функції. Отже, сучасні парки мають багато завдань, спрямованих на естетичний розвиток особистості, її екологічне виховання, фізичне вдосконалення, формування ціннісних орієнтацій. Однією із основних функцій парків є захист флори і фауни, збереження пам'яток історії та культури рідного краю. Особливо це стосується національних парків зарубіжних країн. Так у національних парках США успішно діє програма «Юний рейнджер» ("Junior-

ranger"), яка розрахована на дітей віком від 5 до 12 років. Її головна мета - виховання у дітей бережливого ставлення до природи, усвідомлення значення свого внеску в її охорону. Проект «Юний рейнджер» має, крім освітніх, ще й виховні та оздоровчі завдання.

У таких парках видають навчально-методичну літературу (методичні рекомендації, книжки-буклети, спеціальні випуски газет та журналів), в якій розкриваються основи природного світу: взаємозв'язок живих організмів з навколишнім середовищем, розвиток тварин і рослин, особливості їх пристосування до життя. Методична література містить і практичні завдання для набуття дітьми вмінь працювати з картами-схемами паркової території, вміти складати фенологічні календарі, орієнтуватись серед екскурсійних об'єктів, оглядових майданчиків, місць для пікніків. Дітям пропонують тестові завдання, описи, що розкривають правила поведінки людини на природі, знайомлять з Червоною книгою свого регіону та країни. Також програма «Юний рейнджер» передбачає застосування методів соціально-педагогічної роботи, які спрямовані на ознайомлення дітей з правилами охорони природи, спостереження за природними явищами, перегляд відеоматеріалу участь в ігрових конкурсах, екологічних екскурсіях, мандрівках, а також надання допомоги тваринам, прибирання сміття, розчистку захаращених земельних ділянок. По завершенню проекту діти отримують посвідчення та нагрудні значки «Юний рейнджер парку» [27].

Серед програм еколого-освітнього спрямування, що реалізуються в зарубіжних парках, відомі такі комплексні проекти: «Новини Океану». «Дика природа», «Екологія Аляски», «Друзі маленького принца Землі» та інші. Такий проект, як засіб взаємодії дітей з навколишнім природним середовищем передбачає творчу роботу з дітьми усіх вікових груп, стимулювання проявлення дитячої самостійності, фізичне вдосконалення, формування активної громадянської позиції дитини.

Реалізація проектів опирається на тісну співпрацю дітей, працівників парку і педагогів. Дорослі, працюючи з дітьми, повинні враховувати вікові

особливості, притаманні дошкільнятам. У цей період дитина має високу рухову активність, прагне шукати і досліджувати щось нове й незнайоме, не вміє довго зосереджуватись на одному об'єкті, має підвищене співчуття до природи та її мешканців. Врахування вікових особливостей дітей допомагає оптимізувати їх психофізичний розвиток, сприятиме формуванню гармонійної творчої особистості. Такі еколого-орієнтовані проекти мають навчальну, виховну, розвиваючу функції і передбачають такі форми роботи: екологічні ігри, казки, спектаклі, конкурси, екскурсії, туристичні походи, спостереження, музично-літературні композиції, народні свята та сучасні заходи, що стали вже традиційними (День захисту зеленої Ялинки, День птаха, День лісу) [36].

Ефективність екологічних проектів забезпечується дотриманням таких *вимог*:

- точність та цікавість матеріалів для дітей;
- наявність конкретної концепції проекту;
- сприяння розвитку творчої активності дитини, набуття нею конкретних навичок та вмінь;
- формування почуття відповідальності;
- можливість застосовувати здобуті знання у практичній роботі;
- дотримання фасилітаційного підходу (тобто, створення сприятливих умов для навчання);
- відповідність фізичних навантажень віковим групам дітей [2].

РОЗДІЛ II

ХАРАКТЕРИСТИКА ОБ'ЄКТУ ТА ЗОНИ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Розташування об'єкту досліджень та історія його виникнення

Місто Баранівка, що у південно-західній частині Житомирщини, добре відоме пересічним жителям області своєю порцеляною та щедрими врожаєм лісової чорниці. Це місто обласного підпорядкування, районний центр, розташований у південно-західній частині району на р. Случ (притока Горині, басейн Дніпра) за 78 км від обласного центру м. Житомира та 218 км від м. Києва. Згідно із статистичними даними останнього Всеукраїнського перепису населення (05.12.2001) кількість його мешканців становила 12 523 особи [38].

Баранівка — красиве сучасне місто. Ошатність йому надають гарні будинки. Більшість вулиць заасфальтовано, встановлено ліхтарі. В центрі міста встановлено пам'ятний камінь на честь 440-річчя міста. Окрасою Баранівки є гарні клумби, альпійські гірки, сквери, міський парково-спортивний комплекс ім. Василя Хоменка (рис.2.1).

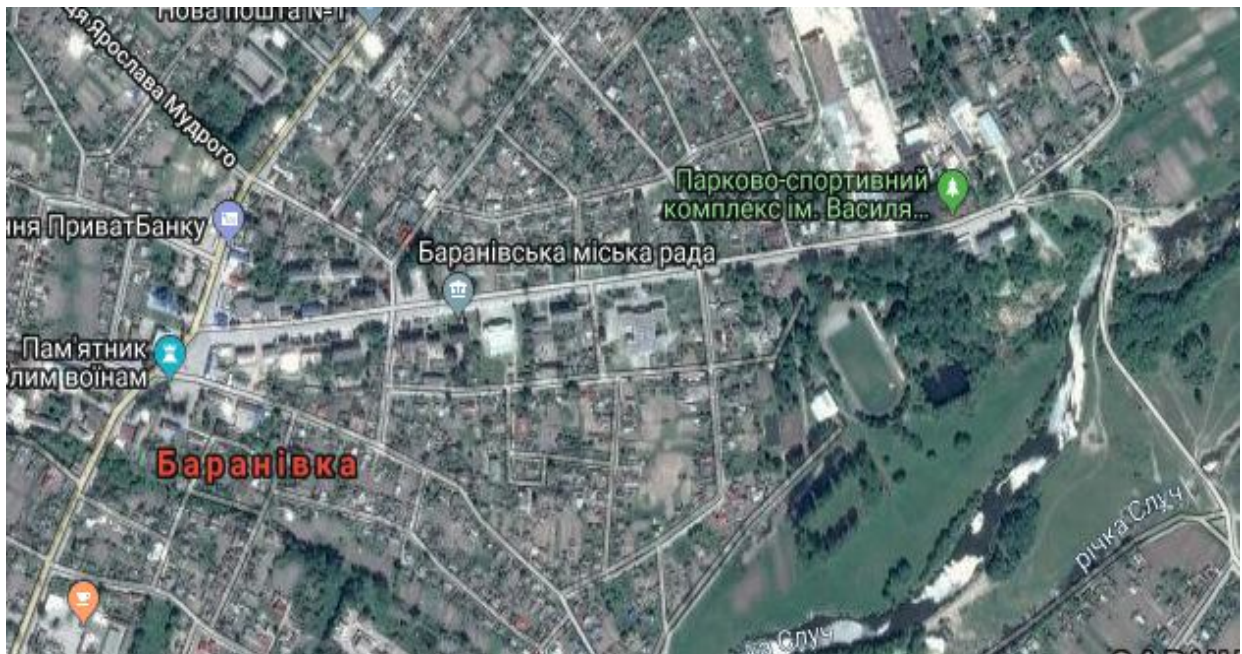

Рис. 2.1 Розташування об'єкту досліджень

Центральну площу Волі, на якій знаходиться обеліск Слави, оточують кінотеатр, готель та магазини, яких в останні роки значно побільшало. Особливо гарний куточок відпочинку біля приміщення ЗАГСУ, де встановлено скульптуру Амура, фонтан та закладено алею.

Назва міста, очевидно, походить від порцелянових фігурок-баранців, яких виробляють тут із давніх-давен. Перша назва містечка – Баранівці, яким володіли нащадки князя Каспера Любомирського. Його дочка Юзефа перейменувала Баранівці на Баранівку. У 1803 році подружжя Адама і Юзефи Валевських дало згоду на будівництво одного з найстаріших фарфорових заводів краю німецьким фабрикантам братам Мезерам. Вони побудували у Баранівці фарфорову фабрику, продукція якої вирізнялася якістю не лише в Російській імперії, а й за кордоном [38].

Саме із найбільш відомим та значущим підприємством міста, району і області - місцевим фарфоровим заводом пов'язана історія виникнення та розвитку досліджуваного нами об'єкта (рис. 2.2).

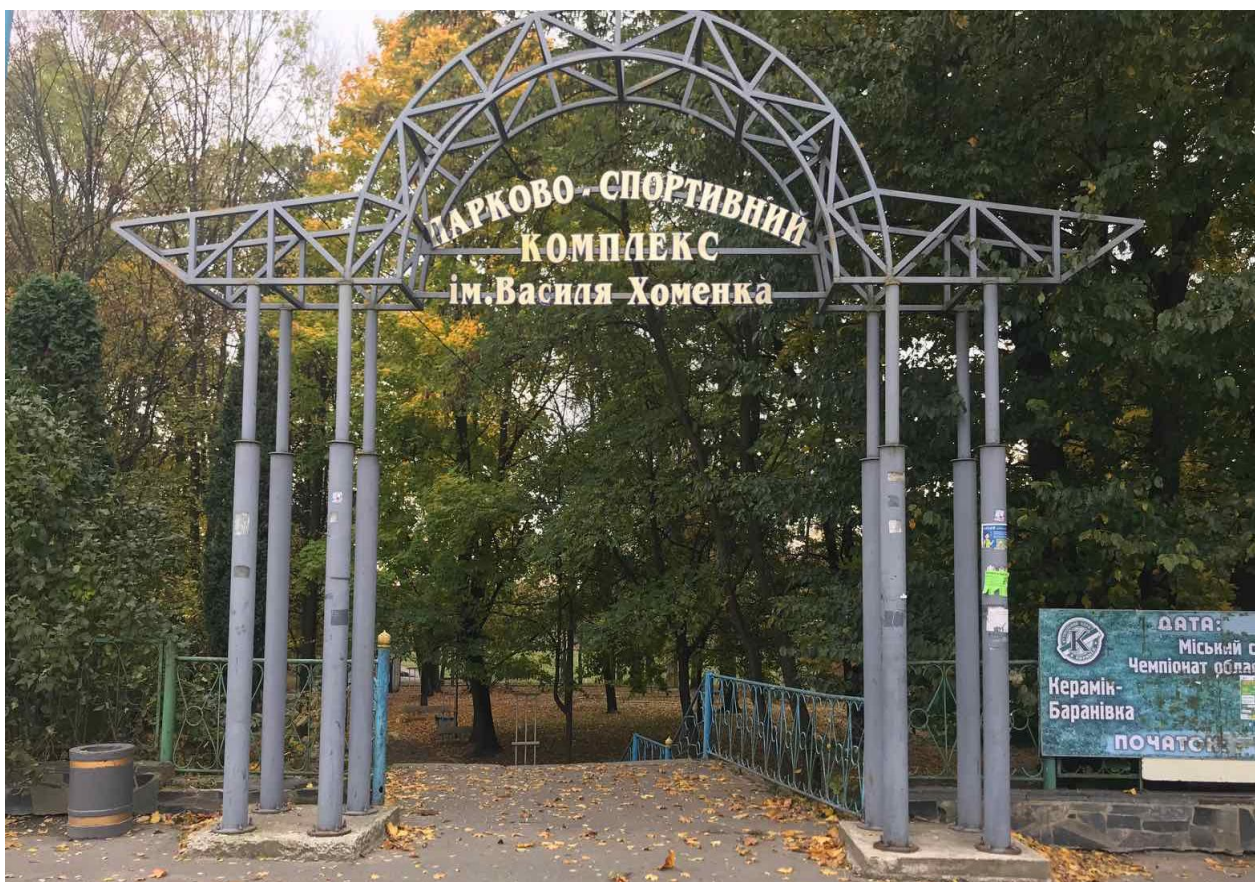

Рис. 2.2 Вигляд центрального входу до досліджуваного об'єкта

Згідно історичної довідки у березні 1802 року Михайло Мезер купив землю у Баранівці спеціально під будівництво заводу. Його родина відома тим, що започаткувала перше в Україні виробництво фарфору в місті Корець. Спочатку декор баранівського фарфору повторював вироби Корецької мануфактури, першої фабрики родини Мезер. Також відчувався вплив популярного у XVIII столітті мейсенського фарфору. Вироби були міцними, покривалися поливою. Для оздоблення, як і в Мейсені, в Баранівці використовували рослинні орнаменти.

Слава про баранівський фарфор докотилася до столиці. Імператору Олександру I особливо припали до смаку оригінальні та витончені вази, що прикрашали палаци деяких вельмож. У 1825 році в Санкт-Петербурзі представлені витончено розписані вази з царським вензелем, за що директор фабрики був нагороджений перснем, а фабрика першою з приватних фарфорових мануфактур Російської Імперії отримала право ставити на своїх виробках Державний Герб.

Цього ж року не стало Михайла Мезера. Завод перейшов у власність його сина. Тут освоювалися нові вироби, зокрема нові лінії посуду, вироблення десертних приладів, ваз з фарфору. Підприємство було здане в оренду 1845 р. і стає чи не найкращим на Поліссі.

Барановський завод придбала графиня Грохопольська у 1880. Результатом цієї зміни власника стало суттєве погіршення якості виробів. Було заборонено ставити державний імператорській герб на порцеляновій продукції заводу.

Після 15 років занепаду Баранівський порцеляновий завод відроджує одеський поміщик Микола Петрович Гріпарі. В цей час спостерігається поєднання традиційного оздоблення і модерних форм у посуді заводу. На підприємстві, як і в багатьох інших на Волині, відбувається пошук «українського стилю». Гріпарі переймається новими технологіями у виробництві, запрошує на завод кваліфікованих зарубіжних професіоналів, а

місцеві майстри навчалися в Європі. Відновилося фірмове виготовлення сервізів, порцелянових тарілок, спеціального посуду [12].

Саме у цей період повертається розквіт виробництва порцелянових виробів у Баранівці, розбудовується міська інфраструктура. Будується маєток власника заводу біля котрого у 1910 році, за його кошти, і закладається парк у регулярному стилі. Свідками тих подій є вікові дуби (рис. 2.3) що сьогодні зростають на території парку.

Рис. 2.3 Алея вікових дубів висаджених при закладанні парку

Після подій 1917 року парк було націоналізовано із присвоєнням статусу парку культури і відпочинку. Із зміною влади завод у Баранівці змінив і стиль та художнє оформлення своїх виробів із наданням переваги «радянському стилю». Майже вся продукція підприємства у цьому стилі та пронизані політичною символікою. На виробках зображають серп і молот, радянських селян та робітників. Після другої світової війни асортимент продукції заводу розширився: виробляли не лише посуд, а й цікаві та оригінальні спортивні кубки, маслянки, коробки, сувенірну продукцію та настільні скульптури [34].

Мінялись керівники заводу, призначені із зовні, без знання особливостей місцевого колориту та традицій. І лише новим періодом розквіту Баранівського фарфорового (порцелянового) заводу імені Леніна (рис. 2.4), став період із 1964 року коли його директором було призначено уродженця Баранівки – Василя Олексійовича Хоменка (1928-1988 рр.).

Рис. 2.4 Так виглядав Баранівський фарфоровий завод у роки правління В.О. Хоменка (фото справа)

Саме за участі В.О. Хоменко на посаді директора Баранівського порцелянового заводу та генерального директора Баранівського виробничого об'єднання «Фарфор» Житомирської області було приділено максимальної уваги щодо впорядкування міського парку. Будучи депутатом Верховної ради УРСР 8-10-го скликань, ця людина переймалась проблемами дозвілля працівників та містян. За його сприяння у той період на парковій території було облаштоване футбольне поле та стадіон що відповідали вимогам участі у обласному чемпіонаті місцевої футбольної команди «Керамік», ярим вболівальником котрої він був.

Ще за життя, вдячними земляками він був удостоєний звання «Почесний громадянин міста Баранівки». А по його смерті Баранівський міський парк було перейменовано на честь людини, що прийняла безпосередню участь у його сучасному формуванні.

Саме рішенням Баранівської міської ради у 2005 році улюблене місце відвідування місцевих жителів - парк культури і відпочинку було перейменовано у «Парково-спортивний комплекс ім. Василя Хоменка».

2.3. Характеристика району дослідження

Баранівський район розташований у південно-західній частині Житомирської області. Межує із Новоград-Волинським, Пулинським та Романівським районами Житомирської області, Полонським, Славутським та Шепетівським районами Хмельницької області (рис. 2.5, 2.6). Як адміністративно - територіальна одиниця заснований у 1923 році.

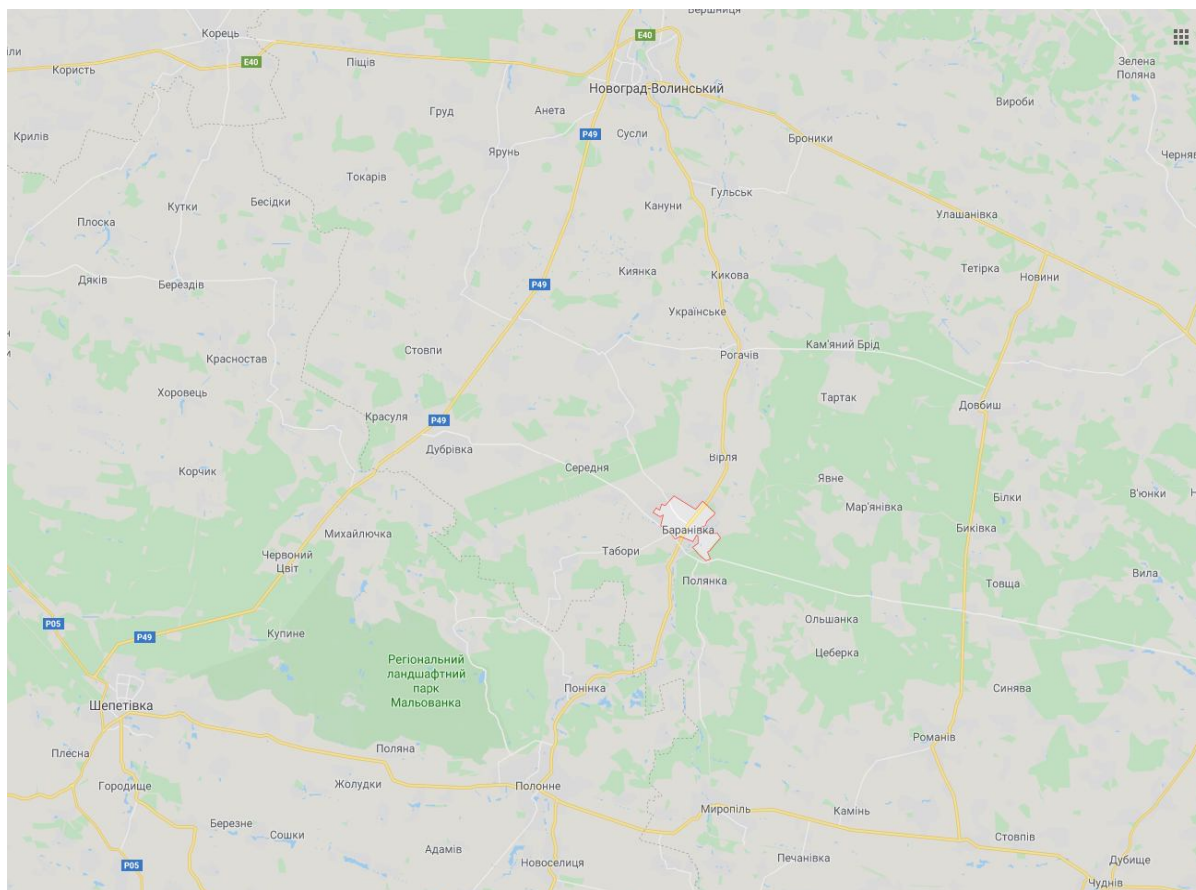

Рис. 2.5 Ситуаційне розміщення району дослідження на географічній мапі

Територія району становить 1 тис. км. За адміністративно-територіальним поділом до складу району входять місто Баранівка, 5 селищ міського типу та 57 сільських населених пунктів. Загальна кількість населення району станом на 01.07.2019 р. становить 38,9 тис. осіб [38].

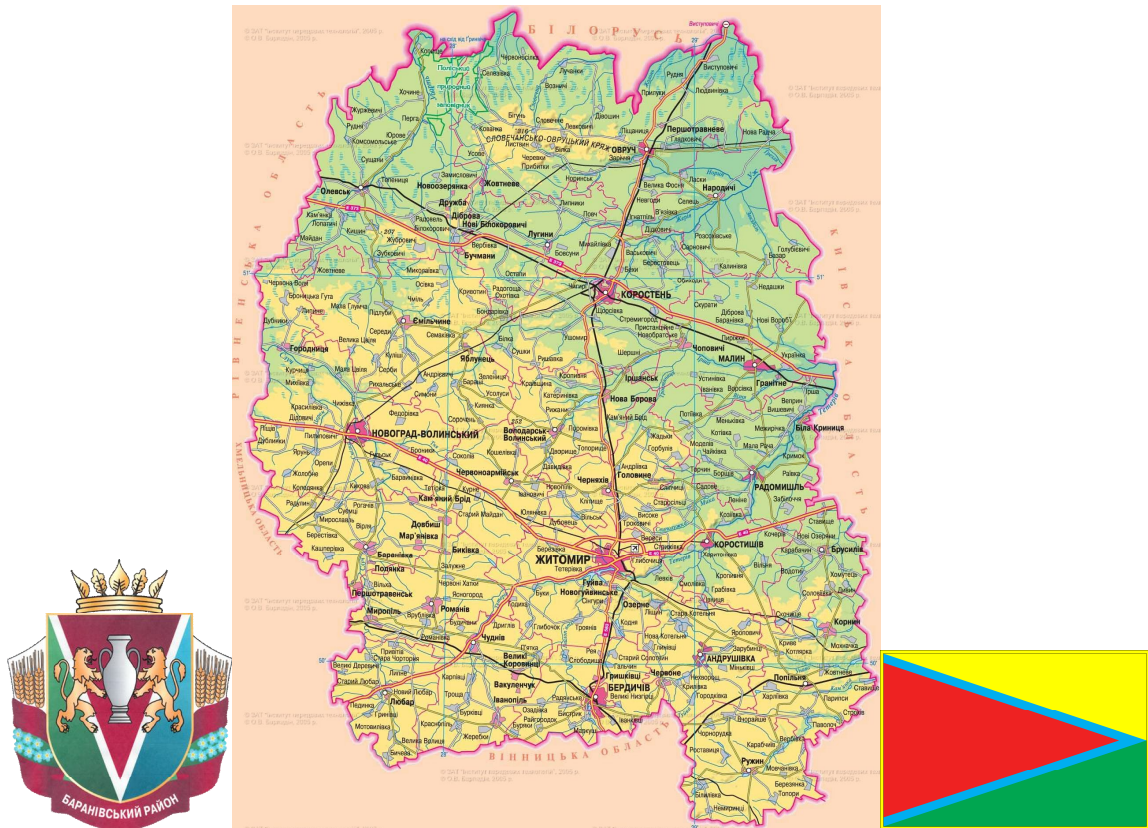

Рис 2.6 Герб та прапор Баранівського району та його розміщення на мапі Житомирщини

Територію району відносять до зони Полісся, що відзначається рівнинним рельєфом із достатньо розвинутою гідромережею із 17 річок довжиною 207 км (Случ, Хомір, Нивна, Смолка, Церем, Дорогань, Видолоч, Немилянка та інші), які перетинаються для автомобільного сполучення 23 мостами. Довжина річки Случ в межах району становить 42 км. На території району розміщені 11 водосховищ із сумарною площею дзеркала – 123 га.

Клімат Баранівського району помірно континентальний, з вологим літом та м'якою зимою (табл. 2.1). Середня температура січня $\approx 10^{\circ}\text{C}$, а в липні — близько $+20^{\circ}\text{C}$. Річна кількість опадів на півночі ≈ 600 мм, а на півдні ≈ 570 мм [38].

Таблиця 2.1

Кліматичні показники території регіону дослідження

Клімат Баранівський район													
Показник	Січ	Лют	Бер	Кві	Тра	Чер	Лип	Сер	Вер	Жов	Лис	Гру	Рік
Абсолютний максимум, °С	11,0	16,0	20,0	26,0	27,0	29,0	37,0	36,7	34,0	21,0	13,0	9,0	37,0
Середній максимум, °С	-2,8	-1,4	3,5	11,9	19,6	22,9	24,9	24,0	19,1	11,9	4,1	-0,7	11,4
Середня температура, °С	-5,7	-4,9	-0,4	7,0	13,9	17,0	18,9	17,8	13,1	7,2	1,3	-3,2	6,8
Середній мінімум, °С	-8,8	-8,3	-3,7	2,6	8,3	11,6	13,3	12,4	8,1	3,2	-1,4	-5,6	2,6
Абсолютний мінімум, °С	-35	-35	-27	-11	-4	1,0	5,0	2,0	-5	-20	-23	-31	-35
Норма <u>опадів</u> , мм	32	29	31	38	53	66	78	75	50	41	43	34	570

Вегетаційний період в середньому становить 240 днів. Немало шкоди завдає господарству району таке метеорологічне явище як град (до шести днів за рік), сильні проливні дощі.

Характер природної рослинності тісно пов'язаний із рельєфом, вологістю та типом ґрунтів. Одним з основних представників рослинності є ліси, в яких переважають сосна, дуб, береза, вільха, осика. Площа лісового фонду 35,4 тис.га, серед чагарників найбільш поширеними є ліщина, горобина, шипшина

та крушина. Типовою трав'яною рослинністю в лісах є жовта глуха кропива, тонконіг лісовий, фіалка та інші.

Територія Баранівського району доволі бідна ґрунтами для ведення сільськогосподарської діяльності, тому з давніх часів ця територія була одним з центрів ремісництва. На базі місцевих сировинних ресурсів розвинута фарфоро-фаянсова та скляна промисловість. З корисних копалин промислове значення мають запаси каоліну, глини, пегматиту, піску, каменю. При цьому питома вага у загальнообласному валовому виробництві продукції основного кола промислових підприємств району становить 1,3 %.

Промислове виробництво – виробництво медичного склопосуду, виробництво фарфорового посуду, електротехнічного фарфору, виробництво і переробка деревини, виробництво молочних, м'ясних та хлібобулочних виробів, видобуток і реалізація пегматиту та каоліну.

Основні напрямки сільськогосподарського виробництва регіону - в рослинництві це вирощування зерна із можливістю вирощування льону та виробництво м'яса та молока в тваринництві. В агропромисловому комплексі району працює 35 агроформувань, в тому числі: 17 ТОВ, 4 приватних підприємств, 14 фермерських господарств.

Основний транспортний вузол розташований у м. Баранівка, де перетинаються автомобільні шляхи. На території району знаходиться одна залізнична станція Радуліно на відстані 24 км від районного центру. Через яку курсують потяги: Київ-Ужгород, Львів-Луганськ, Житомир - Шепетівка, Коростень – Шепетівка. Район має пряме автобусне регулярне сполучення з містами: Київ, Житомир, Хмельницький, Новоград-Волинський, Полонне, Коростишів, Кам'янець - Подільський, Староконстянтинів, Бердичів. Відстань до міжнародної траси Київ – Чоп- 43 км. Довжина автомобільних шляхів - 525 км в т. ч. місцевого значення - 295 км [38].

2.3. Предмет, програма та методика досліджень

Предметом озеленення та благоустрою є територія Баранівського міського парково-спортивного комплексу ім. Василя Хоменка, що розташовується вздовж берега річки Случ, поблизу центральної частини міста Баранівка Житомирської області, за адресою: 21036, Житомирська обл., місто Баранівка, вулиця Соборна 46 (рис. 2.1).

Об'єктом проектування є паркова територія, що потребує робіт із озеленення та додаткового благоустрою.

Методика досліджень, що використовувались у дипломній роботі – загальноприйняті методичні рекомендації і критерії щодо благоустрою і озеленення території подібних садово-паркових об'єктів.

Метою дипломної роботи є надання проектних рішень та пропозицій щодо покращення існуючого стану території Баранівського міського парково-спортивного комплексу ім. Василя Хоменка за рахунок запровадження сучасних методів озеленення та благоустрою.

Для досягнення в своїй роботі поставленої мети нами було розроблено перелік завдань:

- проведення перед проектних польових досліджень території об'єкту на предмет виявлення потреби у додатковому озелененні та благоустрої;
- проведення обробку камеральної отриманих даних;
- з'ясування особливостей природно-кліматичні умови зони розміщення об'єкта дослідження;
- дослідження стану деревного, чагарникового та квіткового рослинного матеріалу на досліджуваній території;
- розробка проекту розширення асортименту дерево-чагарникових та квіткових рослин та елементів благоустрою для даної паркової території;
- розробка оптимального алгоритму щодо створення і догляду за зеленими насадженнями.

Проведені нами польові дослідження були спрямовані на збір первинної інформації стосовно: історії створення зазначеного садово-паркового об'єкту; його площі; схеми розміщення будівель та споруд по його території; наявності зон для відпочинку відвідувачів; ємності ігрової та спортивної зони; стану існуючих квітників та зелених насаджень; наявності та стану малих архітектурних форм та елементарних елементів благоустрою.

Збір інформації стосовно природних кліматичних умов регіону дослідження був спрямований на визначення їх придатності для успішного вирощування запропонованого рослинного матеріалу. Тому, насамперед, нас цікавили показниками: атмосферних опадів, температури повітря, напряму і сила вітру та атмосферного тиску.

З метою раціонального використання наявних природних та штучних елементів на території садово-паркового об'єкту, необхідно проведення детального обстеження їх стану та визначення їх цінності. Оскільки обов'язковому збереженню при створенні подібних об'єктів підлягають цікаві архітектурні споруди, цінні деревні насадження або окремі багатовікові екземпляри та унікальні археологічні діляночки. Під час виконання польових робіт створюють абрис об'єкта, на який наносять:

- межі об'єкта із зазначенням сусідніх землекористувачів;
- дорожньо-алейну мережу;
- поодинокі дерева, групи дерев і чагарників, живоплоти, рядові посадки дерев, газони (чисті), квітники;
- усі будівлі, споруди, водоймища, опори електричних, телефонних та радіомереж, оглядові колодязі інженерних мереж, стаціонарні водопровідні мережі, канали;
- межі та номери умовних ділянок і куртин.

У процесі інвентаризації зелених насаджень вносяться відомості про дерева і чагарники, вид насадження (рядова, групова посадка), номери дерев та відомості про їх породу, вік, стан і діаметр на висоті 1,3 м.

Стан газонів і квітників описують із зазначенням їх площі. А у багаторічних квітниках визначають кількість кущів на обліковій ділянці.

На наступній стадії проектного процесу виконується пошукове проектування стосовно організації структурних елементів системи озеленення на порушеній території із зазначенням обраного напрямку функціонального використання рекреаційного чи загальнооздоровчого призначення із конкретизацією типів зелених насаджень у відповідності до заданих параметрів.

На стадії остаточної оцінки проводиться порівняльний аналіз проектних варіантів. При цьому обирається та затверджується оптимальний та аналізуються потенційні можливості прийнятних рішень на предмет забезпечення планувальної безперервності та повноцінності виконання заданих функцій.

На стадії детального проектування, після прогностного моделювання планувального розвитку систем озеленення парку та оцінки прогнозованих змін (у кількісних та якісних еквівалентах), проводиться остаточне корегування обраного варіанту.

Проект озеленення і благоустрою передбачає розробку проектних рішень та пропозицій стосовно покращення наявного стану цих елементів із використанням наявних прогресивних рішень у сучасному ландшафтному дизайні.

Для раціональної організації робіт із озеленення та благоустрою із застосуванням комплексної механізації доцільно скласти технологічну карту, у якій зазначаються запроектовані об'єми робіт, необхідність робочої сили для їх виконання, норми виробітку, та витрати на оплату праці.

РОЗДІЛ ІІІ

ПРОЕКТНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ОЗЕЛЕНЕННЯ ТА БЛАГОУСТРОЮ ТЕРИТОРІЇ

3.1. Аналіз стану благоустрою та озеленення досліджуваного об'єкта

Зелені насадження – це найважливіша екологічна та естетична складова середовища, що повсякденно оточує міське населення, створює не тільки позитивний емоційний фон, але й суттєво впливає на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей. Незамінна їх роль в оздоровленні міського середовища, формуванні мікроклімату, затриманні та знешкодженні забруднюючих речовин, пилу, шуму.

Використовуючи дані аерофотознімку (рис. 3.1) щодо зімкнутості крон дерев у засадженій ділянці парку, ми можемо констатувати що рослинний намет є достатньо щільним, із окремими ділянками де рослини відсутні в міру певних причин.

Рис. 3.1 Щільність заповнення паркової території рослинним матеріалом
(вигляд зверху)

Хоча при проведенні наземних досліджень нами було виявлено що наявні дерева що зростають у парку знаходяться у доглянутому задовільному стані, хоча і мають місце достатньо великі прогалини де були відсутні рослинні угруповання (рис.3.2). На нашу думку такі ділянки можна зробити більш привабливими шляхом досадування тіневитривалих декоративних рослин.

Рис. 3.2 Паркова територія що не вкрита деревною рослинністю

Зелені насадження загального користування - місця масового відпочинку населення. При цьому організація паркового ландшафту повинна базуватися на відповідності його місцевим природним умовам, а архітектура споруд підпорядкована історико-культурному стилю парку і його експонатам. Основною вимогою при створенні естетичного вигляду ділянки є не збільшення предметів, а комплексне проектування, тобто створення єдиного за стилем обладнання, естетичної цілісності середовища.

Спортивний парк — це новий вид парку, де першорядна роль була відведена фізкультурі і спорту, активному відпочинку, призначений для

масового оздоровлення, фізичного розвитку і виховання сучасної людини. Продумана організація оздоровчої роботи і відпочинку спортивних парків привертає маси людей різних груп віку: одні (дорослі, діти) займаються в спортивних секціях, тренуються, беруть участь в змаганнях міського, союзного, міжнародного значення, інші любителі спорту дивляться їх як глядачі; люди старшого і пенсійного віку займаються в групах здоров'я.

Поводячи дослідження сучасного стану благоустрою Баранівського міського парково-спортивного комплексу ім. Василя Хоменка (рис. 3.3, 3.4) визначаємо що наявні елементи благоустрою його території перебувають у задовільному стані, за наявності значної кількості незайнятої паркової території (що частково і утворилась в результаті відпаду вікових дерев). Але композиційне оформлення цієї території виконано у застарілому, на сьогодні, стилі - із використанням радянських підходів типовості та одноманітності. Тому, на нашу думку, деревно-чагарниковий асортимент порід потребує суттєвого доопрацювання із урахуванням сучасних моделей оформлення аналогічних об'єктів.

Рис. 3.3 Сучасний стан елементів благоустрою спортивної зони парку

Рис. 3.4 Сучасний стан елементів благоустрою відпочинкової зони парку

На території досліджуваного нами об'єкту у 2018 році за рішенням міської влади та кошти міського бюджету було проведено роботи по приведенню до належного стану футбольного поля (включаючи його газон), а також глядацьких трибун (рис. 3.5) та роздягалень.

Рис. 3.5 Приведення глядацьких трибун паркового стадіону до належного стану, у відповідності до сучасних вимог

Спортивні парки підрозділяються на спортивну зону, зони розваг та тихого відпочинку, а також зону обслуговування. Саме масове відвідування

таких парків та достатня активність їх відвідувачів ставлять сучасні вимоги щодо необхідності включення до зони відпочинку естради, атракціони, виставки, майданчики настільних ігор, дитячі ігрові майданчики, а також організувати громадське харчування – кафе, буфети, кіоски.

Рис. 3.6 Стан облаштування дитячий ігровий майданчику

Із перерахованих вище елементів на досліджуваному об'єкті, тим же рішенням міської влади у цьому ж році було облаштовано дитячий ігровий майданчик та проведено асфальтування доріжки що забезпечує підхід до нього з боку центрального входу (рис. 3.6).

Рис. 3.7 Стан трав'яного газону в ігровій зоні парку

Сучасний стан дитячого ігрового майданчика задовольнить потребу у рухомих іграх серед малечі за рахунок наявного переліку дитячих ігрових споруд. Але трав'яний газон в зоні ігрового майданчика та позаду нього знаходяться в незадовільному стані і більшою своєю частиною є вигоптаним (рис. 3.7).

Крім того на парковій території поблизу стадіону є штучна водойма, котра взимку перетворюється на каток (рис. 3.1). Решта, перерахованих вище, обов'язкових компонентів облаштування території потребує оновлення існуючих елементів, або створення потрібних, в першу чергу.

Дослідивши частину паркової території біля берега річки Случ виявилась лугом. Вона майже не зайнята деревно-чагарниковою рослинністю, за виключенням трьох рядової водоохоронної смуги із розривами що надають вільний доступ до води (рис. 3.8).

Рис. 3.8 Берегова лінія р. Случ в межах паркової території

Провівши натурне обстеження стану території об'єкту дослідження ми дійшли висновку що елементи благоустрою та озеленення потребують суттєвого оновлення, догляду та доповнення новим сучасним декоративним рослинним матеріалом.

Виходячи із отриманих натурним обстеженням даних, нами були окреслені шляхи усунення виявлених недоліків, а також намічено перелік проектних завдань:

- доповнити та розширити асортимент дерев та кущів, за допомогою нових декоративних видів;
- покращити або замінити наявне дорожно-стежкове покриття;
- розширити квіткове оформлення на території закладу за допомогою розширення квіткового асортименту;
- провести перелік робіт щодо покращення стану газону;
- вільну площу, що знаходиться у обмеженому використанні залучити до розширення спортивного та ігрового комплексу, а також для створення набережної.

3.2. Проектні пропозиції щодо застосування асортименту рослин та елементів благоустрою

Проаналізувавши результати наших досліджень та опираючись на нормативні документи та прогресивні аналоги раціонального функціонального розподілу таких територій ми прийшли до висновку, що найефективніше проектна територія буде розподілятися за наступним принципом:

- зона культурно-масових заходів – 20 %;
- зона тихого відпочинку – 10 %;
- зона культурно-видовищних установ – 39 %;
- зона відпочинку дітей – 20%;
- оздоровча зона – 10 %;
- господарська зона – 1 %.

Пам'ятаючи, що при озелененні парків потрібно забезпечувати заходи із збереження та покращення існуючого ландшафту. Асортимент зелених насаджень ми визначали з урахуванням кліматичних умов, вимог вітрозахисту, інсоляції, ландшафтних особливостей території. При виборі

видів зелених насаджень ми використовували декоративні якості порід дерев і чагарників: форму крон, структуру стовбурів, колір листя, сезонні зміни їх забарвлення, періоди їх цвітіння тощо для створення виразних композицій. При цьому у вирішенні композиційних рішень використовувалися різні види зелених насаджень: одиночні дерева або чагарники, їх групи, рядові посадки, що характерні алеям та живоплотам, квітники та трав'яні газони.

Для початку ми доповнимо масив дерев біля входів у парк. Для того аби збагатити даний масив ми додали до нього групу Клена цукрового (*Acer saccharum*), так як дана порода добре зарекомендувала себе зростанням в тіні. Також додамо 2 ряди дерев із використанням Липи дрібнолистої (*Tilia cordata*) та Гіркокаштану звичайного (*Aesculus hippocastanum*) (рис. 3.9). Також створили два масива з використанням Сосни звичайної, Клену гостролистого та Ясена звичайного для того, щоб збільшити територію масивних зелених зон на території парку.

Рис. 3.9 Група та ряди запропонованих дерев

Перелік та кількість запроєктованих дерев представлено у таблиці 3.1. Адже різноманітність дерев і чагарників, краса форм, щільності і забарвлення крони дозволяють створювати виразні композиції озеленення. Посадки: групові, алейні, одиночні, рядні, шахові, огорожувальні, лабіринтові - оживляють ділянку, дозволяють краще використовувати виразні якості стовбурів, крони, листя.

Таблиця 3.1.

Перелік деревних порід які будуть використанні в процесі озеленення території

Асортимент рослин			
	Українська назва	Латинська назва	Кількість, шт.
1	Липа дрібнолиста	<i>Tilia cordata</i>	6
2	Клен цукровий	<i>Acer saccharum</i>	15
3	Гіркокаштан звичайний	<i>Aesculus hippocastanum</i>	6
4	Ялиця бальзамічна	<i>Abies balsamea</i>	6
5	Біота східна	<i>Platycladus orientalis</i>	5
6	Ялиця сиза	<i>Picea pungens</i>	4
7	Тис ягідний	<i>Taxus baccata</i>	2
8	Сосна звичайна	<i>Pinus sylvestris</i>	25
9	Ясен звичайний	<i>Fraxinus excelsior</i>	25
10	Клен гостролистий	<i>Acer platanoides</i>	25
	Всього		119

За результатами натурного огляду території на предмет подальшого використання окремих її елементів у проектуванні раціонального зонування, виникла ідея щодо створення набережної неподалік берегу річки Случ. Оскільки ця ділянка парку, на сьогодні, не використовується у організації культурного дозвілля жителів та гостей міста, ми пропонуємо одну частину цієї території замостити прогулянковими доріжками майбутньої набережної.

А другу частину, відгородивши живоплотами, засадити високо декоративними видами рослин, створивши доволі велику кількість ландшафтних груп (рис. 3.10) із використанням хвойних та листяних

кущових високо декоративних порід, згідно із обраним, на наш погляд, переліком (табл. 3.2).

Рис. 3.10 Приклади груп, що створені на території паркового комплексу

Таблиця 3.2

Перелік кущових порід які будуть використанні в процесі озеленення території

Асортимент рослин			
	Українська назва	Латинська назва	Кількість, шт.
1	Піраканта яскраво-червона	<i>Pyracantha coccinea</i>	10
2	Смородина альпійська	<i>Ribes alpinum</i>	6
3	Золотий дощ звичайний	<i>Laburnum anagyroides</i>	3
4	Троянда чайногібридна	<i>Rosa Hybrid Tea</i>	300
5	Ялівець звичайний	<i>Juniperus communis</i>	2
6	Барбарис тунберга	<i>Berberis thunbergii</i>	1
7	Дейція вишукана	<i>Deutzia gracilis</i>	40
8	Робінія щетиниста	<i>Robinia hispida</i>	15
9	Гортензія крупнолиста	<i>Hydrangea macrophylla</i>	40
10	Спірея японська	<i>Spiraea japonica</i>	10
Всього			427

Для того, щоб розрядити територію біля спортивних та дитячих майданчиків було вирішено висадити групу чайно-гібридних троянд. Як облямівку вздовж доріжок висаджено Гортензію великолисту, Дейцію вишукану та Робінію щетинисту. Дотковий орнамент (рис. 3.11) біля прогулянкових доріжок ми створили за допомогою Анемони корончастої та Аризми трилистої (табл. 3.3).

Рис. 3.11 Квіткове оформлення вздовж доріжки

Таблиця 3.3

Відомість асортименту квітів для створення орнаменту у квітнику паркової набережної

Назва виду	Строки цвітіння	% від загальної площі квітників	Кількість, шт.	
			на 1м ²	всього
Анемона корончаста	VI-X	50	10	1000
Аризема трилиста	III-IV	50	30	1500
Загальна площа квітників 200, м ²		100		2500

За даними таблиць 3.1-3.3 для додаткового озеленення парково-спортивного комплексу ім. Василя Хоменка нам необхідно висадити 119 дерев (10 видів), 427 кущі (10 видів) та 2500 квіткових рослини 2-х видів.

На ділянках будемо створювати звичайний садово-парковий газон. Оскільки він має ряд переваг для озеленення даної території: є більш стійкий

до вигоптування ніж партерний, не вимагає щоденного рясного поливу, стрижуть даний тип газону кожні 10-14 днів, на ньому дозволяється бігати та відпочивати дітям, відносно недорога ціна насіння, приємний естетичний вид, морозостійкість та довговічність. Для створення газону будемо використовувати наступні трави: Костриця червона (*Festuca rubra*), Тонконіг лучний (*Poa pratensis*), Райграс пасовищний (*Lolium perenne*). Склад травосуміші наступний: 40% Костриці червоної, 30 % Тонконогу лучного та 30 % Райграсу пасовищного. Норма висіву 40-50г на квадратний метр. Загальна площа на якій будуть створені нові газони складає 3,5 га. Тому для створення газону нам потрібно 213 кг травосуміші. Кількості травосуміші для створення газону наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Кількість травосуміші для створення газону

Тип газону	Склад травосуміші	Норма висіву, г/м ²	Площа газону, га	Потреба в насінні, кг
Звичайний садово-парковий	Костриця червона - 40% Тонконіг лучний - 30% Райграс пасовищний - 30%	40-50	3,5 га	1575

Відведення фізичній культурі і спорту провідної ролі, як важливого фактора здорового способу життя, профілактики захворюваності, сприянню досягнення фізичної та духовної досконалості людини, потребує створення мережі сучасних спортивних майданчиків. Проектним рішенням пропонується розширити зону для занять спортом, що буде розташовуватися в північно-східній частині ділянки. Оскільки площа території закладу є досить великою, планується збудувати спортивний комплекс для ігрових видів спорту, а також майданчика з тренажерами та спеціальним обладнанням для занять спортом. До уже збудованого сучасного футбольного поля, проектується додати тенісний корт, баскетбольний та волейбольний майданчик, поставити сучасні тренажери та обладнання (рис. 3.12).

Спортивні майданчики запроектовано вкрити безпечним гумовим покриттям та загородити їх металевою сіткою. Спортивні майданчики – це чудове місце для захоплюючого дозвілля дітей, зона комфорту та здоров'я.

Рис 3.12 Проект створення спортивного майданчика

Для того, щоб розрядити територію біля спортивних та дитячих майданчиків було вирішено висадити групу чайно-гібридних троянд (табл.3.2, рис. 3.13).

Рис. 3.13 Використання чайно-гібридних троянд на території парку

Пішохідні зв'язки рекомендується передбачати з урахуванням пропуску необхідної кількості відвідувачів в основних напрямках та їх нерівномірного розподілу залежно від пішохідної доступності об'єктів. Тому запроектована нами паркова дорожно-стежкова мережа повинна забезпечити зручність пересування відвідувачів по території, доступність всіх паркових елементів, швидку і зручну трансформацію і відповідність вимогам експлуатації парку. При цьому асфальтоване і бетонне покриття пішохідних доріжок та майданчиків планується замінити. Вони будуть створені з сучасного матеріалу, а саме з тротуарної плитки. Плитка проста в укладці і обслуговуванні. На відміну від асфальтового покриття, не перешкоджає рослинам в живленні водою і газообміні. Вона може витримати великі перепади температур, не плавиться від сонця і не виділяє шкідливі для здоров'я гази. Загальна площа території де буде замінене декоративне покриття, становить 2 га або 20000 м². Колір тротуарної плитки та спосіб її укладання показано на рисунку 3.14.

Рис.3.14 Тротуарна плитка для пішохідних доріжок та майданчиків

Також запроектовано додати на територію парку елементи благоустрою: лавочки для відпочинку дітей та відвідувачів парку, світильники та сміттєві урни, а також елементи візуальної комунікації. Загальна кількість елементів благоустрою наведена в таблиці 3.5, а їх вигляд зображено на рисунку 3.15.

Рис. 3.15 Вигляд запроєктованих елементів благоустрою

Таблиця 3.5

Відомість необхідних елементів благоустрою території

№	Найменування елемента	Кількість, шт.
1	Лава	50
2	Вуличний ліхтар	80
3	Урна	25
Всього		155

Підводячи підсумок проектним рішенням щодо озеленення та благоустрою території медичного університету (рис. 3.16), визначаємо що організація благоустрою та озеленення території парково-спортивного комплексу проведена на загальній площі 11,2 га. Загальна площа наявних та запроєктованих деревно-чагарникових насаджень становить 4,6 га або 41%, спортивних споруд та майданчиків – 1,5 га або 13%, площа газону – 3,5 га або 31% і площа заощеної дорожно-стежкової мережі займає 0,85 га що становитиме 7,5%.

Генеральний план із елементами благоустрою та озеленення із елементами дендроплану виконано в програмі Realtime Landscaping Architect 2013 та представлено в додатку 1.

Загальний вигляд проектних пропозицій, включаючи усі елементи благоустрою території: деревно-чагарникові насадження, газони, квітники, малі архітектурні форми а також розподіл території, яка підлягає реконструкції відображено на рисунку 3.16.

Баланс території

№ п/п	Елементи генплану	Площа, м ²
1	Будівлі	112250,0
2	Спортивні споруди	9750,0
3	Водойма	4353,0
4	Ігрові та спортивні майданчики в т.ч. покриття для них	4850,0
		400,0
5	Прибережна смуга	2540,0
6	Зелені насадження - дерева та чагарники - газони - квітники	45937,0
		35000,0
		200,0
7	Плиткове покриття	8500,0
Разом:		112250

Проект організації території об'єкта планування

Рис. 3.16 Проект організації та баланс території парково-спортивного комплексу ім. В.Хоменка

3.3. Агротехнічний догляд за створеним об'єктом

Популярним видом оформлення привабливих житлових та не житлових об'єктів сьогодення є застосування прийомів ландшафтного дизайну, що пов'язані із особливостями висаджування дерев і чагарників. І це не дивно, адже вони не тільки надають привабливий зовнішній вигляд усій ділянці, але і створюють сприятливий екологічний фон та добре впливають на людську психіку [5].

Кращим періодом для висаджування рослин є період їх біологічного спокою. Навесні - це час після відтавання ґрунту до моменту розпускання бруньок. Рослина в цей етап зможе добре прижитися, вкоренитися і пройти період адаптації до існуючого клімату. Восени - це час від настання листопаду до початку заморозків (орієнтовно вересень-жовтень). Порушення технології посадки дерев і чагарників в багатьох випадках є причиною їх недовговічності, низької декоративності, високої захворюваності, та ранньої загибелі. Дендрологічний план дозволяє знаходити найкраще місце для кожного чагарнику і дерева. Тим самим запобігаючи постійному їх пересаджуванню, підбираючи оптимальний варіант. Висаджування дерев на ділянці повинно здійснюватися із дотриманням норм розміщення деревних рослин. Тобто варто передбачати додаткову територію на збільшення рослини з часом. Вибирати рослини важливо за спеціальними каталогами. Варто враховувати «характер» майбутньої рослини, як поєднується форма крони із загальним ландшафтним дизайном.

Травостій на газонах може утворюватись після проведення посіву газонних трав, посадки вегетативних органів трав або розкладання дернини. Посів є найбільш поширеним та не дорогим способом створення газонів. Для отримання стійкого, довговічного газону слід ретельно підготувати підґрунтовий шар, провести рихлення ґрунту [1].

Оптимальними строками висіву є весна та рання осінь. Рекомендується висівати спочатку крупне насіння із загортанням до 3 см, потім дрібне - на глибину до 0,5-1,5 см. Також проводять післяпосівне прокатування ґрунту.

Багаторічні трав'янисті (квіткові) рослини вимагають обов'язкового догляду протягом періоду вегетації. Оскільки бур'яни можуть заглушити культурні рослини, тобто створити для останніх дефіцит вологи, сонячного світла та поживних речовин. При появі шкідників можна збирати їх вручну або використовувати інсектициди.

Перші кілька тижнів після висаджування рослин необхідно стежити за правильним нахилом саджанця. Для захисту рослини від механічних пошкоджень, сонячних опіків і шкідників, стовбурці білять садовим варом або обробляють розчином мідного купоросу. При цьому вкрай не рекомендовано використовувати чисте вапно [4].

У літні спекотні дні важливо стежити за тим, щоб земля не пересихала. Тому варто рясно поливати саджанці водою. А також можна засипати ґрунт тирсою, торфом, подрібненої рубаною корою або будь-яким іншим пухкими природними матеріалами. Укриття на зиму доцільно проводити після пониження температури до 0, - 2 °С.

Декоративність і якість квітників значною мірою залежать від догляду, який має забезпечити сприятливі умови для росту і розвитку рослин. Їх поливання повинно проводитися рівномірно з таким розрахунком, щоб земля зволожувалася на глибину залягання коріння. Розсаду квітів поливають щоденно, краще вранці або ввечері, доти, поки вона не приживеться. Частих поверхневих поливань слід уникати.

За вегетаційний період за нормальних погодних умов при догляді за сезонними квітниками в середньому має бути проведено 20-30 поливів. Квітники з покривних рослин поливають частіше - до 40-50 разів за сезон.

Норма поливання для однорічників та дворічників - 15-20, для багаторічників - 25-40 л/м² [1].

Розпушування ґрунту проводять в міру його ущільнення і проростання бур'яну та обов'язково після рясного поливу чи великого дощу. Перше розпушування треба виконувати напровесні, щойно просохне верхній шар ґрунту, а потім регулярно (один раз на 2-2,5 тижні) до змикання рослин.

Глибина розпушування однорічників - 3-5, багаторічників з поверхневим розміщенням коренів - 3-6 см.

Загальне правило догляду за квітковими рослинами у квітниках полягає в уникненні зав'язування й дозрівання насіння, що сприяє збільшенню тривалості цвітіння та довголіттю насаджень.

Осіньне прибирання квітників проводять після перших заморозків, коли температура знижується до мінус 1-2 С. Квіти, які необхідно зберегти як маточники, забирають у холодні парники, підвали й оранжереї.

На зиму теплолюбні рослини прикривають ялиновими або сосновими гілками, листям чи торфом. Перед прикриванням зрізують усі пагони і листя на висоті 6-12 см над рівнем ґрунту, товщина покривального шару 5-20 см. Прикривання проводять після заморозків (по остиглій землі) [4].

Догляд за газонами полягає у розпушенні і розкиданні снігу, прочісуванні газону граблями, весняному та літньому підживленні, поливі, прополюванні, косінні трави, збиранні сміття та обпалого листя. Одним із заходів догляду за газонами є землювання, яке стимулює кущіння злаків, поліпшує вологозабезпеченість молодих пагонів і загальну родючість ґрунту.

Звичайні газони слід скошувати, як тільки травостій досягне висоти 8-10 см, 10-14 разів за сезон. Висота травостою, що залишається, - 4-5 см. Остатній раз газони скошують приблизно за місяць до настання морозів з тим, щоб трава встигла зміцніти і накопичити достатньо поживних речовин. Зрізану траву необхідно обов'язково прибирати з поверхні газону, інакше під утвореними під час косіння валками дернина випріє і з'являться бурі плями.

Догляд за дорожньою мережею та майданчиками включає такі види робіт, як поточний ремонт, санітарне очищення (підмітання, збирання

випадкового сміття, прибирання снігу, посипання піском або іншими матеріалами крім солі в період ожеледиці, видалення трави) [35].

Періодичність санітарного очищення, поливання та миття доріг проводиться в міру необхідності, залежно від інтенсивності відвідування.

Догляд за іншими елементами благоустрою включає: поточний ремонт, підготовку обладнання до експлуатації в літній та зимовий періоди, усунення поточних дефектів з урахуванням системи огляду зелених насаджень, періодичне санітарне очищення урн, водойм, видалення снігу в зимовий період, миття лав, обслуговування систем освітлення, водопостачання, водовідведення, інше.

Для захисту зелених насаджень від шкідників та хвороб застосовуються такі основні методи: агротехнічні, хімічні, біологічні, біофізичні, механічні та інтегральні.

У системі заходів із захисту зелених насаджень одними із найголовніших є санітарно-профілактичніщо направлені на усунення джерел інфекцій і недопущення виникнення осередків шкідників і хвороб. З цією метою у зелених насадженнях збирають опале листя, хвою, шишки, сухі гілки та загиблі рослини. Обрізують також хворі і всохлі гілки, окорюють і корчують пеньки, знищують плодові тіла грибів. Особливе місце в заходах, спрямованих на оздоровлення і продовження віку дерев, є лікування ран і пломбування дупел [7].

РОЗДІЛ IV

КОШТОРИС ОРІЄНТОВАНИХ ВИТРАТ НА ПРОВЕДЕННЯ ЗАПРОЕКТОВАНИХ РОБІТ

Враховуючи конкретні кількісні та об'ємні показники необхідних матеріалів і робіт на, вказаному вище, об'єкті згідно із проектними пропозиціями спробуємо розробити кошторис запроектованих міроприємств із озеленення та благоустрою паркової території. При цьому використовуємо ціни на матеріали та розцінки на проведені роботи у відповідності до часу проведення обрахунків. Економічна частина нашого проекту складається з розрахунків і показників, які зводяться в окремі таблиці.

Використовуючи дані щодо потреби запроектованих деревних рослин (табл. 3.1) обраховуємо закупівельну вартість необхідного посадкового матеріалу. Отримані результати (табл. 4.1,4.2) надаємо в табличні формі

Таблиця 4.1

Розрахунок вартості дерев що застосовуються в озелененні

№ з/п	Назва посадкового матеріалу	Одиниця виміру	Кількість	Вартість	
				за одиницю, грн.	всього, грн.
1	Липа дрібнолиста	шт.	6	69,95	419,70
2	Клен цукровий	шт	15	150,95	2264,25
3	Гірकोкаштан звичайний	шт	6	98,47	590,82
4	Ялиця бальзамічна	шт	6	89,95	539,70
5	Біота східна	шт	5	80,96	404,80
6	Ялиця сиза	шт	4	86,50	346,00
7	Тис ягідний	шт	2	80,96	161,92
8	Сосна звичайна	шт	25	69,95	1748,75
9	Ясен звичайний	шт	25	72,30	1807,50
10	Клен гостролистий	шт	25	101,25	2531,25
	Всього:		119		10814,69

Таблиця 4.2

Розрахунок вартості чагарників, що застосовуються в озелененні

№ з/п	Назва посадкового матеріалу	Одиниця виміру	Кількість	Вартість	
				за одиницю, грн.	всього, грн.
1	Піраканта яскраво-червона	шт.	10	55,96	559,60
2	Смородина альпійська	шт.	6	40,46	242,76
3	Золотий дощ звичайний	шт.	3	15,95	47,85
4	Троянда чайногібридна	шт.	300	89,90	26970
5	Ялівець звичайний	шт.	2	56,21	112,42
6	Барбарис тунберга	шт.	1	53,96	53,96
7	Дейція вишукана	шт.	40	59,95	2398,00
8	Робінія щетиниста	шт.	15	42,75	641,25
9	Гортензія крупнолиста	шт.	40	119,95	4798,00
10	Спірея японська	шт.	10	48,71	487,10
	Всього:		427		36310,94

Отже вартість посадкового матеріалу дерев та чагарників в кількості 546 шт. становить 47126 грн.

Згідно із найвигіднішою пропозицією за прејскурантом підприємства постачальника квіткової розсади та її потреби на створення фрагментів створення квітників (табл.. 3.3) розраховуємо вартість матеріалів для квіткового оформлення нашої ділянки (табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Розрахунок вартості квіткового матеріалу

№ з/п	Назва рослин	Одиниця виміру	Кількість	Вартість	
				за одиницю, грн.	всього, грн.
1	Анемона корончата	шт.	1000	1,90	1900,0
2	Аризема трилиста	шт.	1500	7,19	10785,0
	Всього:		2500		12685,0

Отже, для влаштування квітників, а саме закупівлі 2500 шт. квіткових насінин та цибулин потрібно витратити 12685 грн.

Для створення зеленого килиму запроєктованого газону використаємо дані про баланс території об'єкта (рис. 3.16) та необхідну кількість насіння для його створення (табл. 3.4). Отримані дані приведено в таблиці 4.4 Площа газонів залежить від площі озеленення за мінусом площі, зайнятої під деревами, кущами і квітниками.

Таблиця 4.4

Розрахунок вартості газонних трав

№ з/п	Склад травосуміші	Площа газону, м ²	Одиниця виміру	Кількість, кг	Вартість	
					за одиницю, грн.	всього, грн.
1	Звичайний садово-парковий	35000	кг	1575	120,70	190102,5
	Всього:	35000		1575		190102,5

Для обрахунку витрат на придбання та виготовлення елементів благоустрою визначаємо їх потребу за вище наданими даними (табл.3.5) та отримуємо добуток на їх вартість (табл. 4.5).

Таблиця 4.5

Розрахунок вартості малих архітектурних форм

№ з/п	Назва архітектурної форми	Одиниця виміру	Запроєктована на кількість	Вартість	
				за 1 шт, грн.	всього, грн.
1	Лава	шт.	50	1480,00	74000,00
2	Вуличний ліхтар	шт.	80	1256,00	100480,00
3	Урна	шт.	25	320,00	8000,00
	Всього:		155		182480,00

Згідно нашого розрахунку на території парково-спортивного комплексу для встановлення 155 запроєктованих елементів благоустрою необхідно витратити 182480 грн.

Розрахунок вартості створення спортивних майданчиків, їх покриття, та заощення території (табл. 4.6, 4.7) за їх різновидами здійснюємо за кращими пропозиціями виробників.

Таблиця 4.6.

Розрахунок вартості влаштування спортивних майданчиків

№	Найменування елемента	Кількість, шт.	Вартість, грн.	
			за одиницю	всього
1.	Тенісний корт	1	60000,0	60000,0
2.	Баскетбольний майданчик та спортивні тренажери	1	110000,0	110000,0
3.	Волейбольний майданчик	1	80000,0	80000,0
	Всього	3		250000,0

Таблиця 4.7

Розрахунок вартості матеріалів для облаштування доріжкового покриття згідно проекту

№ з/п	Назва покриття	Одиниця виміру	Площа за проектом	Вартість	
				за одиницю, грн.	всього, грн.
1	Гумове безшовне покриття	м ²	400	480,0	1092000,0
2	Плиткове покриття	м ²	8500	-	-
	<i>плитка тротуарна</i>	м ²	8500	125,0	1062500,0
	<i>пісок</i>	т	1317,9	160,0	210862,4
	<i>відсів</i>	т	382,1	60,0	22926,6
	<i>цемент</i>	т	93,6	1250,0	116972,5
	<i>щебінь</i>	т	1784,7	180,0	321239,8
	Разом				1734501,3
	Всього				2826501,3

Для влаштування спортивних майданчиків на території спортивно-паркового закладу потрібно витратити 250000 грн., а дорожньо-стежкового та безпечного покриття на території об'єкта проектування необхідно витратити 2826501 грн.

Для розрахунку загальної вартості проведених робіт, придбаних матеріалів та наданих послуг підсумовуємо отримані результати (табл.4.8.). А технологічну карту для будівництва об'єкта складаємо виходячи із запланованого обсягу робіт, норм часу і тарифних ставок (дод. 2).

Таблиця 4.8.

Загальна вартість матеріалів, робіт і послуг придбаних та проведених за кошти направлені на реалізацію проекту

№	Назва матеріалу	Вартість, грн.
1.	Дерева та кущі	47126
2.	Квіткові рослини	12685
3.	Газонні трави	190103
4.	Елемент благоустрою	182480
5.	Спортивні майданчики	250000
6.	Дорожньо-стежкове та гумове покриття	2826501
	Всього:	3508895

Отже, вартість витратної частини на матеріали складає 3509 тисяч грн. Загальну вартість витрат на облаштування садово-паркового об'єкта (табл.4.9) визначаємо у зведеному кошторисі витрат, який складається на основі даних, приведених у таблиці 4.8 та додатку 2, де:

- інші виробничі витрати складають 1,5% від суми всіх попередніх витрат;
- виробнича собівартість становить суму калькуляційних статей з 1 по 5;
- витрати на збут становлять 1% від виробничої собівартості;
- повна собівартість будівництва садово-паркового об'єкта і робіт по догляду за ним визначається сумуванням виробничої собівартості, адміністративних витрат і витрат на збут;
- величина прибутку визначається множенням повної собівартості на запроєктовану рентабельність (15%) і визначається у %.

- вартість обладнання. садово-паркового об'єкта і робіт по догляду за ним становить суму повної собівартості і прибутку [33].

Таблиця 4.9

Кошторисна вартість створення садово-паркового об'єкта
і робіт по догляду за ним

№ п/п	Статті калькуляції	Сума, тис. грн.
1	Основні і допоміжні матеріали, роботи і послуги виробничого характеру від сторонніх підприємств і організацій	3508,9
2	Основна заробітна плата робітників	205,1
3	Додаткова заробітна плата робітників	102,5
4	Відрахування на соціальні заходи	67,7
5	Інші виробничі витрати	58,2
6	Виробнича собівартість	3942,4
7	Адміністративні витрати	394,2
Повна собівартість робіт		4336,6

При цьому враховуємо, що із дефіцитом коштів у бюджеті невеликого міста, оплата послуг транспорту, машині і механізмів, а також елементів облаштування дитячого майданчика передбачається за кошти спонсорів та меценатів.

РОЗДІЛ V

ЕКОЛОГІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ

Зелені насадження загального користування це не тільки улюблені місця масового відпочинку населення, але і найважливіша екологічна та естетична складова середовища, що повсякденно його оточує, створює не тільки позитивний емоційний фон, але й суттєво впливає на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей. При цьому важко переоцінити їх роль у оздоровленні міського середовища, формуванні мікроклімату, затриманні та знешкодженні пилу і речовин що забруднюють довкілля, а також зниженні рівня шуму.

На формування мікроклімату міста значний вплив мають саме зелені насадження. У залежності від рельєфу, наявності водойм, лісів, відкритих просторів, характеру ґрунтів, режиму ґрунтових вод перераховані вище основні кліматичні показники в окремих районах можуть досить значно змінюватися, створюючи комфортний мікроклімат даного району. На формування мікроклімату міста впливають і такі фактори, як характер забудови, тобто поверховість будинків, система їхнього розміщення, ширина, орієнтація міських проїздів, тротуарів та типів покриття [23].

Вплив насаджень на тепловий режим

Тепловий режим будь-якого району визначається кількістю отриманої від сонця променистої енергії з врахуванням всіх видів її витрат (у конкретних умовах стану атмосфери і характеру поверхні землі) у даному районі. Надходження і втрата сонячної енергії складають так званий тепловий баланс.

За результатами проведених наукових досліджень доведено, що зелені насадження впливають на температуру повітря. У різних районах країни неодноразово проводилися виміри температури повітря одночасно серед зелених насаджень і серед міської забудови. Різниця температур знаходиться у залежності від розмірів зеленого масиву та об'єму міської забудови.

Визначено що найбільша різниця спостерігається між температурними показниками що знімались в зелених масивах (ліс, парк) і в дворах міської забудови. Велике значення мають особливості теплового випромінювання штучних і природних поверхонь навколо людини в населеному пункті.

При штилі рух більш холодного повітря від зеленого масиву до відкритої території може досягати швидкості 1 м/сек., тобто утворювати легкий вітер, що прохолоджує і провітрює цю відкриту територію. Взимку температура повітря серед насаджень вища, ніж на відкритих просторах. Це пояснюється захисною дією насаджень навіть коли на них немає листя.

Вплив насаджень на вологість повітря

При підвищенні вологості повітря зменшується прозорість атмосфери, а внаслідок цього зменшується і кількість променистої сонячної енергії, що досягає поверхні землі. Тому підвищення вологості повітря впливає на тепловідчуття людини . Поверхня що випаровує листя, дерева і чагарники, стебла трав і квітів у 20 разів і більш перевищує площа ґрунту, займаною цією рослинністю. Тому озеленені території здатні збільшувати вологість повітря.

Таким чином, відносна вологість повітря значно вище серед зелених насаджень, ніж на ділянках без насаджень. Різниця в показниках вологості буде тим більшою, чим більшою буде площа зеленого масиву. Вплив насаджень на вологість повітря перевірено багатьма дослідженнями процесу випаровування вологи ізоповітряні на різних відстанях від насаджень. Встановлено пряму залежність випаровування від висоти насаджень, що збільшують вологість повітря на відстані у 10-12 разів більше від їхньої висоти.

Підвищення відносної вологості повітря майже завжди (за винятком днів з дуже високими температурами) сприймається людиною як зниження температури; при цьому підвищення відносної вологості, наприклад, на 15% сприймається людським організмом як зниження температури повітря на 3,5°.

Роль насаджень у процесі газообміну

Роль насаджень у процесі газообміну в повітряному басейні має величезне значення. Доведено, що різновиди дерев і чагарників поглинають вуглекислоти і виділяють у повітря кисню далеко не однакову кількість. Якщо ефективність ялинки звичайної прийняти за 100%, то, наприклад, ефективність модрина польської складає 118%, сосни звичайної-164%, липи широколистої - 254%, дуба звичайного - 450% і тополі берлінської - 691%. Тому на основі вивчення ефективності багатьох видів рослин у процесі газообміну, є можливість ефективно підбирати визначений асортимент насаджень для озеленення із цією властивістю [17].

Роль насаджень у боротьбі із забрудненням атмосфери.

Атмосфера міст та інших населених пунктів систематично забруднюється різними домішками. У повітря викидається значна кількість диму, попелу, сажі і газів при спалюванні різновидів палива на промислових підприємствах, у житлових і громадських будівлях та двигунах автомобілів. Вітер і транспортні засоби піднімають у повітря пилоподібні частки ґрунту, а також попіл, сажу і пил виробничого походження, що осіли на дахах і стінах будинків, на дорогах і тротуарах. Забруднення атмосферного повітря завдає величезної шкоди: хворіють люди (у дихальних шляхах людини затримується 13 -48% домішок, що містяться в повітрі), гинуть рослини, знижується врожайність сільськогосподарських культур, знищується цінна сировина, витрачаються кошти на очищення приточного повітря. У ряді випадків забруднення повітря є причиною поганого самопочуття і навіть серйозних захворювань людей, що іноді призводять до смерті.

Кількість пилу в повітрі зменшується в міру віддалення від джерела забруднення. Кількісні показники забруднення повітря знаходяться у залежності від розмірів озелененої території і ступеня густоти посадок. У повітрі великого парку з густими насадженнями пилу менше, ніж у повітрі такого ж великого парку, але із розрідженими посадками.

Листя дерев і чагарників є гарним акумулятором пилу. Навіть у зимові місяці, коли дерева позбавлені листя, вони мають велике пилозахисне

значення. Однак дослідження показують, що різні породи дерев і чагарників дають різний пилозахисний ефект. Так, наприклад, в'яз затримує в 6 разів більше пилу, ніж тополя бальзамічна. Знаючи пилозахисні властивості рослин, можна відповідним їх розміщенням і підбором порід домогтися найбільшого пилозахисного ефекту. Не треба, звичайно, забувати, що ступінь запилення повітря можна суттєво зменшити такими заходами, як максимальне вловлювання пилу в місцях його викиду на промислових підприємствах, підвищення рівня благоустрою (замощення) і поліпшення експлуатаційного режиму вулиць і майданів (своєчасне поливання і прибирання) [2].

ВИСНОВКИ

1. У результаті проведених досліджень стосовно натурального та оформлення та функціонального зонування території Баранівського міського парково-спортивного комплексу ім. Василя Хоменка нами було виявлено застарілі підходи щодо її облаштування, із пропозицією проведення робіт з додаткового озеленення та благоустрою цієї території.

2. При проектуванні спортивного парку, першорядна роль була відведена об'єктам фізкультури і спорту, активного відпочинку, масового оздоровлення, фізичного розвитку і виховання сучасної людини, крім того проектом зонування території, передбачено зони розваг та тихого відпочинку, а також зону обслуговування.

3. Виявлену при натурному обстеженні вільну площу, що знаходиться у обмеженому використанні, згідно проектного рішення, пропонується залучити до розширення спортивного та ігрового комплексу шляхом влаштування нових майданчиків для ігрових видів спорту, а також для створення набережної поблизу річки Случ.

4. Запроектовані роботи із упорядкування паркової території, у відповідності до сучасних вимог, передбачають замощення дорожньої мережі сумарною площею 0,85 га, додаткового висаджування 119 дерева, 427 кущів, висаджування 2,5 тисяч квіткових рослин для квіткового оформлення набережної на площі 0,2 га та висівання майже 1,6 тонн насіння трав'яних рослин для створення нових газонів на площі 3,5 га.

5. Собівартість запропонованих робіт (за цінами на момент складання кошторису) становить 4 мільйони 337 тисяч гривень, при цьому 80,9% витрат припадає на закупівлю матеріалів та елементів благоустрою та озеленення.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. З метою забезпечення запитів різних категорій відвідувачів парково-спортивного комплексу щодо їх активного та пасивного відпочинку, масового оздоровлення, фізичного та духовного розвитку доцільно розподілити наявну територію парку за функціональним призначенням на спортивну зону, зони розваг та тихого відпочинку, а також зону обслуговування.

2. Покращення привабливості та відвідуваності закладу можна досягти за рахунок впровадження запроєктованих заходів шляхом:

- влаштування пішохідної набережної;
- заощення дорожньої мережі сумарною площею 0,85 га;
- додаткового висаджування 119 дерева, 427 кущів;
- висаджування 2,5 тисяч квіткових рослин для квіткового оформлення елементів території комплексу;
- створення нових газонів на площі 3,5 га.

Список використаних джерел

1. Агафонов Н.В. Декоративное садоводство / Н.В. Агафонов, И.А. Иванова, Е.В. Мамонов. — М.: Колос, 2000. — 320 с.
2. Анисимова Л.Б. Экологический мониторинг зеленых насаждений как условие устойчивого развития урбоэкосистемы // Проблемы озеленения крупных городов: Материалы 10-й конференции. — М., 2007. — С. 82-83.
3. Белочкина Ю. Ландшафтный дизайн / Ю. Белочкина. — Харьков: Фолио, 2006. — 317 с.
4. Білоус В. І. Декоративне садівництво / В. І. Білоус. — Умань, 2005. — 296 с.
5. Білоус В. І. Садово-паркове мистецтво / В. І. Білоус. // Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. — К.: Наук. світ, 2001. — 299 с.
6. Боговая И.О. Ландшафтное искусство / И.О. Боговая, Л.М. Фурсова. — М.: Агропром-издат, 1988. — 233 с.
7. Боговая И.О., Теодоронский В.С. Озеленение населенных мест. — М.: Агропромиздат, 1990. — 239с.
8. Вітюк І.В. Фактори, що впливають на формування та розміщення садово-паркових об'єктів / І.В. Вітюк, В. П. Ковальський // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. — Том 20 № 2. — 2016. — С. 80-85.
9. Горохов В.А. Городское зеленое строительство. — М.: Стройиздат, 1991. — 416с.
10. Господарський Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144)
11. Гудак В.А. Ландшафний дизайн сучасного природного навколишнього середовища // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. — 2008. — № 11. — С. 46-55.

12. Дейнека В.В. Баранівська кераміка: історія розвитку // Студентський вісник національного університету водного господарства та природокористування. – 2018. – № 2 (10). – С. 9-10.
13. Закон України "Про природно-заповідний фонд України" Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 34, ст.502. 1992
14. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст.546)
15. Земельний Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст.27)
16. Ерохина В.И., Жеребцова Г.П., Вольфтруб Т.И. Озеленение населенных мест: Справочник. – М.: Стройиздат, 1987. – 480с
17. Калініченко О.А. Декоративна дендрологія : навч. Посібник / О.А. Калініченко. — К.: Вища школа, 2003. — 199 с. : ил.
18. Клименко Ю.О. Загальне паркознавство (історичні, біолого-екологічні, ландшафтно-лісівничі підходи та методи) / Ю.О. Клименко, С.І Кузнецов. К.: ЦП «Компринт», 2015. – 415 с.
19. Крижановская Н.Я. Основы ландшафтного дизайна / Н.Я. Крижановская. — Харьков: Константа, 2002. — 214 с.
20. Курницька М.П. Стан живопису у сучасному місті / М.П. Курницька, К.В. Мирончук// Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 8-11.
21. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.П. Кучерявий, В.С. Кучерявий — Львів: «Новий Світ 2000», 2019. — 666 с.
22. Кучерявий В.П. Сади і парки Львова / В.П. Кучерявий. – Львів: «Світ». 2008. – 360 с
23. Левон Ф.М. Створення зелених насаджень в умовах урбанізованого середовища: вимоги, лімітуючі чинники, шляхи оптимізації // Науковий

- вісник Українського державного лісотехнічного університету. – 2003. – Вип. 13.5. – С. 157-162.
24. Машинский В.А. Проектирование озеленения жилых районов / В.А. Машинский., Е.Г. Злогина. – М.: Стройиздат, 1978. – 84 с.
25. Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень ДБН 360-92** затвердженого наказом Держкоммістобудування N 44 від 17.04.1992 р. – 52 с.
26. Олексійченко Н.О. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Реконструкція і реставрація СПО» / Н.О. Олексійченко – 2010.– 32 с.
27. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах: Підручник / Я.В. Петрова. - К.: Кондор, 2005. - 408 с..
28. Реконструкція та реставрація садово-паркових об'єктів: методичні рекомендації до виконання і виконання курсових робіт «Садово-паркове господарство» освітнього ступеня «Магістр» / В.М. Прокопчук, В.В. Монарх; Вінн. нац. аграр. ун-т. –Вінниця: ВНАУ, 2017. – 32 с
29. Рубцов Л.И. Проектирование садов и парков / Л.И. Рубцов. — М.: Изд-во лит. По строительству, 1964. — 234 с.
30. Самые красивые сады мира. Под ред. К.Холмс. – М.: БММ АО, 2002. – 176 с.
31. Сокольская О.Б. Ландшафтная архитектура специализированные объекты / О.Б. Сокольская, В.С. Теодоровский, А.П. Вертунов. – М.: «Академия». 2007 – 224 с
32. Теодоронський В. С. Строительство и эксплуатация объектов ландшафтной архитектуры: [учебник для студентов высш. учеб. заведений] / В.С. Теодоронський, Е.Д. Сабо, В.А. Фролова; под. ред. В.С. Теодоронський.– М.: Издательский центр «Академия», 2007. – 352 с.
33. Турило А. М. Управління витратами підприємства / навч. посібн. // А. М Турило та ін. – К. Центр учбової літератури, 2006. – 120 с.

34. Харченко И. А. Фарфор Полесья. Из истории Барановского фарфорового завода. Київ : Техніка, 1984. – 140 с.
35. Хессайон Д.Г. Все о газоне / Д.Г. Хессайон. – М. : Кладезь-Букс, 2000. – 128 с
36. Черняк И.В. Детские парки / И.В.Черняк: информ. сб. - М., 1992. – Вып.5-6.–с.17-23.
37. Чупахин В.М. Основы ландшафтоведения / В.М. Чупахин. — М.: Агропромиздат, 1987. — 168с.
38. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>- офіційний сайт Вікіпедії. Режим доступу з екрану.

